

7467

успехи и успехи

3K23

4-79

349

172

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ

ԿՊԱՀԵՆ ԱՐԴՅՈՒԹ
Բ Ո Լ Շ Ե Վ Ի Կ Ն Ե Ր Ն
ԻՐԵՆՅ ՁԵՌՔԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
Ի Շ Խ Ա Ն Ո Ի Թ Յ Ո Ի Ն Ը

~~335/55~~
~~L-55~~

ԿՈՒՅՐԱՏ

1934

ՅԵՐԵՎԱՆ

10.09.2013

26 MAY 2005

33K93

4-79

14.

Հայաստանի քաղաքացիական օդային ուժերի ծառայություն

NOV 2009

Վ. Բ. ԼԵՆԻՆ

ԿՊԱՀԵՐ ԱՐԴՅՈՔ
ԲՈԼՇԵՎԻԿՆԵՐՆ ԻՐԵՆՑ
ՋԵՌՔԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

36204

476

Ռուսերենից փարսյանի՝ Ա. ԽՈՆԴԱՐՑԱՆ
ԽՓԱՐԵԳ՝ Հ. ԴԱՍՊԱՐՑԱՆ

477

1934

ՅԵՐԵՎԱՆ

ԿՊԱՀԵՆ ԱՐԴՅՈՒՔ ԲՈՒՇԵՎԻԿՆԵՐՆ ԻՐԵՆՑ ՁԵՌՔԻՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ի՞նչ բանում են համաձայն բոլոր ուղղութիւնները, «Речь»-ից մինչև «Новая Жизнь»-ը ներառյալ, կադետ-կորնիլով-յանները մինչև կիսարուշեիկները, բոլոր, բացի բոլշեիկներից: Նրանում, վոր բոլշեիկները մենակ կամ յերբեք չեն համարձակվի ամբողջ պետական իշխանութիւնն իրենց ձեռքը վերցնել, կամ, յեթե վճռեն ու վերցնեն՝ անկարող կլինեն պահել այն իրենց ձեռքին նույնիսկ ամենակարճ ժամանակով:

Յեթե մեկն ու մեկը նկատի, վոր ամբողջ պետական իշխանութիւնը բոլշեիկների կողմից մենակ վերցնելու հարցը—բոլորովին անիրական քաղաքական հարց ե, վոր համարել այն իրական կարող ե միայն վորեւե «Ֆանատիկոսի» ամենավատ ինքնահավանութիւնը, — ապա մենք կփխտենք այդ դիտողութիւնը, բերելով ամենապատասխանատու և ամենաազդեցիկ քաղաքական կուսակցութիւնների ու տարբեր «դուշին» ուղղութիւնների ամենաճշտորոշ հայտարարութիւնները:

Բայց նախ և առաջ յերկու խոսք նշված հարցերից առաջին առթիւ. այն ե՝ կհամարձակվե՞ն արդյոք բոլշեիկները մենակ իրենց ձեռքն առնել ամբողջ պետական իշխանութիւնը: Յեա արդեն առիթ ունեցել եմ Խորհուրդների Համառուտական համագումարում պատասխանելու այդ հարցին վճռական դրական պնդումով՝ մի դիտողության մեջ, վորը յես հարկադրված եյի բարձրաձայն դռնել իմ տեղից՝ Ծերեթելու մինիստրական ճառերից մեկի ժամանակ: Յեվ յես չեմ հանդիպել վոչ մասուլում, վոչ բանավոր հայտարարութիւնների՝ բոլշեիկների կողմից, թե մենք իշխանութիւնը մենակ չպետք ե վերցնենք մեր ձեռքը: Յես շարունակում եմ կանգնած մնալ այն տեսակետի վրա, վոր քաղաքական

В. И. ЛЕНИН
Удержат ли большевики
государственную власть?

կուսակցութիւնն ընդհանրապէս,—իսկ առաջալոր դասակարգի կուսակցութիւնը առանձնապէս,— չէր ունենա գոյութեան իրավունք, կուսակցութիւն կոչվելու անարժան կլինէր, վոյքը մեկի դէրո կլինէր բոլոր տեսակետներով, յետեւ հրաժարվել իշխանութիւնից, յետք իշխանութիւնն ստանալու հնարավորութիւն կա:

Այժմ բերենք կադետներին, եսերներին և կիսաբոլշևիկներին (յես ավելի մեծ հաճոյքով կասեյի՝ քառորդական բոլշևիկներին) հայտարարութիւնները մեզ հետաքրքրող հարցերի առթիւ:

«Речь»-ի սեպտեմբերի 29 (16)-ի առաջնորդը.

«... Տարածայնութիւն և տարակրծութիւն եր թաղափորում Ալեքսանդրինսկի թատրոնի* դահլիճում, և սոցիալիստական մամուլն անդրադարձնում և նույն այդ պատկերը Վորոշակիութեամբ և ուղղադոմեթիւսմբ աչքի յեքնկնում միայն բոլշևիկներին տեսակետը խորհրդակցութեան մեջ այդ—իդը—բամանութեան տեսակետն եւ խորհուրդներում այդ — ավելի ու ավելի ուժեղացող հոսանքն եւ Բայց, չնայած ամբողջ բառական խիզախութեան, պարծենկոտ ֆազնեբին, ինքնավստահութեան դեմոնստրացիային, բոլշևիկները, բացառութեամբ փոքրամիջ ֆանատիկոսների, քաջ են միայն խոսքով: Վերջնեւ ամբողջ իշխանութիւնը՝ իրենց սեփական մղումով նրանք չեյին փորձի: Կազմալուծողներ ու ավերիչներ լինելով par excellence**, նրանք ըստ ելուցիւն վախկոտներ են, վոր իրենց հոգու խորքում սքանչելի կերպով գիտակցում են իրենց ներքին աղիւտութիւնը, իրենց այժմյան հաշտութիւնները անհարատեութիւնը: Նույնքան լավ, վորքան և մենք ամենքս, նրանք հասկանում են, վոր իրենց վերջնական հաղթանակի առաջին ուր կլինեն և իրենց սրբութաց անկման առաջին ուրը Անպատասխանատու՝ իրենց բնութեամբ, անարխիստներ՝ իրենց մեթոդներով ու գործողութեան յեղանակներով, նրանք մտածելի յեն միայն վորպէս մեկը քաղաքական մտքի ուղղութիւններէց—ավելի ճիշտ ասած, վորպէս մեկն այդ մտքի աբերացիաներից ***: Բոլշևիզմից յեքկար տարիներով ազատվելու, նրան տապալելու լավագոյն յեղանակը կլինէր՝ յեքկարի բախտը հանձնել նրա առաջնորդներին: Յեւ յետ չլինէր նման փորձերի անթույլատրելիութեան և կորստաբերութեան գիտակցութիւնը, հոսանատութիւնից կարելի յեր և այդպիսի հերոսական միջոցի գիմեր Բարեբախտաբար, կրկնում ենք, որվա այդ տիբալի հերոսներն իրենք բնավ չեն ձգտում իրոք

* Նկատի յե առնվում Դեմոկրատական խորհրդակցութիւնը, վորի նիսանքը տեղի եյին ունենում Պետերբուրգի Ալեքսանդրինսկի թատրոնում 1917 թվի սեպտեմբերին յամբ:

** — Ֆրանսական արտահայտութիւն, վոր նշանակում է՝ առավելագոյն յամբ:

*** Աբերացիա — շեղում, խոտորում, ազավաղում: յամբ:

ամբողջ իշխանութիւնն իրենց ձեռքն առնելուն Ինչ պայմաններ եւ վոր գոյութիւն ունենան, նրանց մատչելի չե ստեղծագործական աշխատանքը Այսպիսով նրանց ամբողջ վորոշակիութիւնը և ուղղադոմեթիւսմբ սահմանափակվում և քաղաքական ամբիոնի, միտինգային քարքառման միջոցառով: Գործնականապէս նրանց բանած դիրքը վոչ մի տեսակետից չի կարող հաշվի առնվել Բայց մի տեսակետից դա ունի և վորք ուսւ հետեանք. նա միավորում և «սոցիալիստական մտքի» բոլոր մյուս յերանգները՝ իր նկատմամբ բացասական վերաբերմունք ունենալու իմաստով...»:

Այսպէս են դատում կադետները: Բայց անա և Ռուսաստանի ամենամեծ «տիրող և կառավարող» կուսակցութեան՝ «սոցիալիստական» տեսակետը, նմանապէս չստորագրված, այսինքն խմբադրական, առաջնորդող հոգւածում, վոր զետեղված և նրանց պաշտոնական որդան «Дело Народа»-յի հոկտեմբերի 4 (սեպտեմբերի 21)-ի համարում:

«... Յետե բուրժուազիան չկամենա աշխատել դեմոկրատիայի հետ մինչև Սահմանադիր ժողովը՝ խորհրդակցութեան հաստատած պատաճումի հողի վրա, այն ժամանակ կոալիցիան պետք և ծագի խորհրդակցութեան կազմի մեջ: Դա—մայր գոհարներութիւն և կոալիցիայի պաշտպաններ կողմից, բայց դրան պետք համաձայնեւ նայել իշխանութեան «անխառն գծի» գաղափարի պրոպագանդիստները: Բայց մենք յեքկուղ ենք կրում, վոր այստեղ համաձայնութիւնը կարող և չկայանալ: Յեւ այդ դեպքում անում և յերբող և վերջին կոմբինացիան՝ իշխանութիւնը պարտավոր և կազմել խորհրդակցութեան այն մասը, վոր սկզբունքորն պաշտպանում եր նրա միատարրութեան գաղափարը:

Անենք վորոշակի՝ բոլշևիկները պարտավոր կլինեն կարիւնտ կազմել: Նրանք մեծագոյն յետանդով պատվաստում եյին հեղափոխական դեմոկրատիային ատելութիւն դեպի կոալիցիան, խոտառնալով նրան ամեն տեսակի բարեքներ «համաձայնողականութեան» վերացումից հետո, և այդ վերջինով բացառելով յեքկի բոլոր աղետները:

Յետե նրանք հաշիվ եյին տալիս իրենց այդ ազիտացիայի նկատմամբ, յետե նրանք չեյին խաբում մասսաներին, նրանք պարտավոր են վճարել աջ ու ձախ արվող մուրակներին համաձայն:

Հարցը դրվում է պարզ կերպով:

Յեւ թող նրանք անդուտ ջանքեր չանեն թաքնվելու փութկոտութեամբ ստեղծված այն թեորիաների հետեւ, թե իրենց համար իշխանութիւն վերջնելն անկարելի յե:

Այդ թեորիաները դեմոկրատիան չի ընդունի:

Միևնույն ժամանակ կոալիցիայի կողմակիցները պետք և աղաճովեն իրենց լիակատար աջակցութիւնը բոլշևիկներին— Անա մեր առաջ դրված յերեք կոմբինացիաները, յերեք ճանապարհները,—ուրիշները չկան» (Ընդգծումները պատկանում են իրեն, «Дело Народа»-յին):

Այսպես են դատում եսերները: Ահա, վերջապես, նովայա-
ժիդնական «քառորդական բոլշևիկներին» «գիրքը», յեթե կարելի
յե յերկու աթոռների միջև նստելու փորձերը դիրք անվանել, —
առնված խմբագրական առաջնորդողից.

«... Յեթե կողիցիան Կոնովալովի և Կիշկինի հետ նորից կազմվե,
ապա այդ կնշանակի վոչ այլ ինչ, բայց յեթե դեմոկրատիայի նոր կապիտա-
լացիա և վերացումն թորհրդակցութեան բանաձևի՝ ողոստութիւն 27 (14)-ի պլատ-
ֆորմի վրա պատասխանատու իշխանութիւն կազմելու մասին»

... Մենշևիկներին և եսերներին միատարր միջնադարային նույնքան
քիչ կարող ե զգալ իր հաշվառու լինելը, վորքան քիչ եյին զգում այն պա-
տասխանատու սոցիալիզմ-միջնադարային կապիտալիզմ... Այդպիսի
կառավարութիւնը վոչ միայն չպիտի կարողանար իր շուրջը համախմբել հե-
ղափոխութեան «կենդանի ուժերը», այլև չի կարող հույս դնել նրա ավան-
դարդի—պրոլետարիատի փորձելատե գործին աջակցութեան վրա

Սակայն վոչ ավելի լավ, այլ ել ավելի վատթար յեղ կլինի գրութիւն-
նից, եյապես վոչ թե յեղ, այլ պարզապես կործանում մյուս տիպի միատարր
կարինետ կազմելը—«պրոլետարիատի և ամենաջգամոր գյուղացիութեան» կա-
ռավարութիւն կազմելը: Այսպիսի լողունդ, ճիշտ ե, վոչ վոք ել չի առաջա-
դրում—բացի «Рабочий Путь»-ի պատահական, անհամարձակ, այնուհետե
սխառեմատիկաբար «պարզաբանվող» ակնարկներին: (Այս աղաղակող սուտը
«համարձակորեն» գրում են պատասխանատու հրապարակախոսներ, վորոնք մո-
ռացել են նույնիսկ «Лето Народа»-ի հոկտեմբերի 4-ի (սեպտեմբերի 21-ի
առաջնորդողը...):

Ձեռնարկային բոլշևիկները ներկայումս հարութիւն են տվել՝ ամբողջ
իշխանութիւնը թորհուրդներին լողունդել: Այդ լողունդը վերացել եր, յերբ
վոր, հուլիսյան որերից հետո, թորհուրդները, իդեմ Կենտրոնական Գործադիր
Կոմիտեյի, վորոշակի բռնեցին սկիւրվ հակաբոլշևիկյան քաղաքականութեան
ճանապարհը: Իսկ այժմ վոչ միայն կարող ե շտկված համարվել «թորհուրդի
գիծը», այլև կան բոլոր հիմքերը սպասելու, վոր թորհուրդներին յենթադրող
համագումարը կտա բոլշևիկյան մեծամասնութիւն: Այս պայմաններում բոլշ-
վիկներին վերականգնած՝ «ամբողջ իշխանութիւնը թորհուրդներին» լողունդը
«տակտիկական գիծ ե»՝ ուղղված հատկապես դեպի պրոլետարիատի և «ամե-
նաջգամոր գյուղացիութեան» զիկտատուրան: Ճիշտ ե, թորհուրդները սակայն
հասկացվում են նաև Գյուղացիական պատգամավորների թորհուրդները, և այդ-
պիսով բոլշևիկյան լողունդը յենթադրում ե մի իշխանութիւն, վոր հենված ե
լինելու Ռուսաստանի ամբողջ դեմոկրատիայի ճնշող մասի վրա: Բայց այդ
դեպքում՝ «ամբողջ իշխանութիւնը թորհուրդներին» լողունդը զբնվում ե ինք-
նուրույն նշանակութեանից, վորովհետեւ թորհուրդները դարձնում ե թորհը-
դակցութեան կողմից կազմվող «նախապարկման» նույնանշանակ՝ իր կազ-
մով... («Новая Жизнь»-ի այս պնդումն ամենաանամթ սուտն ե հավասար

այնպիսի հայտարարութեան, թե դեմոկրատիզմի կեղծումն ու կեղծարքը «հա-
մարյա նույնանշանակ» են դեմոկրատիզմի հետ. նախապարկմանը կեղծարք
ե, վոր ժողովրդի վորքամասնութեան կամքը, — մասնավոր Վոսկովայի, Բեր-
կենհայի, Չայկովսկիների և Լենկ- կամքը, — ներկայացնում ե վորպես մեծա-
մասնութեան կամք: Այս առաջին Յերկրորդ՝ նույնիսկ Ավքանոյեյիների և Չայ-
կովսկիների կեղծած Գյուղացիական թորհուրդները ավելի թորհրդակցութեան
մեջ կողիցիայի հակառակորդների այնպիսի բարձր տոկոս, վոր Բանվորների
և զինվորների պատգամավորների թորհուրդներին հետ միասին կառացվի կոա-
լիցիայի անսրկաքայնի կործանում: Յեվ յերբորդ՝ «իշխանութիւնը թորհուրդ-
ներին» նշանակում ե, վոր Գյուղացիական թորհուրդների իշխանութիւնը
կտարածվե գլխավորապես գյուղի վրա, իսկ գյուղերում ամենաշքավոր գյու-
ղացիներին գերակշռութիւնն ապահովված ե...):

«Յեթե այս յերկուսը մեկնույն բանն են, ապա բոլշևիկյան լողունդը
հարկավոր ե նանիշապես հերթից հանել Իսկ յեթե «իշխանութիւնը թոր-
հուրդներին» լողունդը միայն քողարկում ե պրոլետարիատի զիկտատուրան,
ապա այդպիսի իշխանութիւնը հենց նշանակում ե հեղափոխութեան անհաշ-
դութիւն և կործանում:

Հարկ էմ արդոք ապացուցելու, վոր պրոլետարիատը, մեկուսացած վոչ
միայն յերկրի մյուս դասակարգերից, այլև դեմոկրատիայի իսկական կենդանի
ուժերից, չի կարողանա վոչ տեխնիկապես տիրապետել պետական ապարատին
և այն շարժողութեան մեջ դնել բացառիկ բարդ պայմաններում, վոչ ել քաղա-
քականապես ընդունակ կլինի դիմադրավել թշնամական ուժերին այն ամբողջ
ճնշմանը, վորը յերկրի յերեսից կարելի վոչ միայն պրոլետարիատի զիկտատու-
րան, այլև դրան ավելացրած ամբողջ հեղափոխութիւնը

Մոմենտի պահանջներին համապատասխանող միակ իշխանութիւն հան-
դիսանում ե այժմ իսկապես ազնիվ կողիցիան դեմոկրատիայի ներսում...»

*
* *

Ներդրութիւն ենք խնդրում մեր ընթերցողներից յերկար
մեջբերումների համար, բայց դրանք անպայման անհրաժեշտ եյին:
Անհրաժեշտ եր ճշգրտութեամբ ներկայացնել բոլշևիկներին
թշնամի դանադան կուսակցութիւնների դիրքը: Անհրաժեշտ եր
ճշտիվ ապացուցել մի խիստ կարևոր հաճախմանք, վոր բոլոր այդ
կուսակցութիւնները ճանաչել են վոչ միայն միանգամայն իրա-
կան, այլև ակտուալ, հրատապ հարց՝ միայն բոլշևիկներին կողմից
ամբողջ իշխանութիւնը վերցնելու հարցը:

Այժմ անցնենք այն փաստարկումներին քննութեան, վորոնց

հիման վրա «բոլորը», կաղեկներին մինչև նույն ժողովականները, համազված են, վոր բոլորներն իշխանությունը չպետք է կարողանան իրենց ձեռքին պահել:

Սուրիք «Բեպ»-ը բացարձակապես վոչ մի փաստարկում չէ բերում: Նա միայն ամենաընտիր և ամենազապառ իշխանների հեղեղ է թափում բոլորների գլխին: Մեր բերած ցիտատը ցույց է տալիս, իմիջի այլոց, վորքան խորը սխալ կլինի կարծել, թե իբր «Բեպ»-ը «պրովոկացիա չէ անում», վորպեսզի բոլորներին իշխանությունը վերցնել տա, ուստի և՛ «զգուշացնեք, ուրեմն, ընկերներ, վորովհետև այն, ինչ վոր թշնամին է խորհուրդ տալիս, յերևի վատ բան է»: Յեթե մենք թե ընդհանուր, թե կոնկրետ բնույթ ունեցող նկատառումները դործնականորեն հաշվի առնելու փոխարեն, թույլ տանք, վոր «համոզին» մեզ նրանում, թե բուրժուազիան «պրովոկացիա չէ անում» մեզ իշխանությունը վերցնել տալու համար, ապա բուրժուազիան մեզ հիմարացրած կլինի, վորովհետև, հավաստապես, նա միշտ չարախնդացությամբ կզուշակի միլիոնավոր աղետներ, վորոնք կառաջանան բոլորների կողմից իշխանությունը վերցնելուց, միշտ չարությամբ կգոչի՝ «Ամենից լավ կլինի մեկին և «յերկար տարիներով» ազատվել բոլորներից, յեթե թույլ տանք նրանց իշխանության հասնել և ապա գլխովին ջախջախենք նրանց»: Այսպիսի կանչերը — նույնպես «պրովոկացիա չեն», յեթե կուզեք, միայն՝ հակառակ կողմից: Կաղեկներն ու բուրժուաները բնավ «խորհուրդ չեն տալիս» և յերեք «խորհուրդ չեն տվել» մեզ իշխանությունը մեր ձեռքը վերցնել, — նրանք միայն փորձում են վախեցնել մեզ իշխանության իբր թե անլուծելի խնդիրներով:

Վո՛չ: Մենք չպետք է թույլ տանք վախեցնել մեզ վախժարած բուրժուաների կանչերով: Մենք պետք է հաստատապես հիշենք, վոր «անլուծելի» հասարակական խնդիրներ մենք մեզ յերեք չենք առաջադրել, իսկ դեպի սոցիալիզմ անմիջապես անելիք քայլերի միանգամայն լուծելի խնդիրները, վորպես միակ յեղ ստեղծված շատ դժվար դրությունից, կլուծի միայն պրոլետարիատի և ամենաչքավոր դյուղացիության դիկտատուրան: Հաղթանակը և հաստատուն հաղթանակը, ավելի քան յերեք, ավելի

քան վորև ուրիշ տեղ, ապահովված է այժմ պրոլետարիատին Ռուսաստանում, յեթե նա իշխանությունն իր ձեռքը վերցնի:

Զուտ դործնական կերպով քննության առնենք այս կամ այն առանձին մոմենտն անհապատ դարձնող կոնկրետ պայմանները, բայց թույլ չտանք վախեցնել մեզ բուրժուազիայի վայրենի աղաղակներով ու չմոռանանք, վոր ամբողջ իշխանությունը բոլորների կողմից վերցնելու հարցը դառնում է իսկապես հրաժարի հարց: Այժմ անհափելիորեն ավելի մեծ վտանգ է սպառնում մեր կուսակցությանն, այն՝ դիպուկ, յերբ մենք մոռանանք այդ, քան այն դեպքում, յեթե մենք իշխանություն վերցնելը ճանաչենք «վաղաժամ»: Այս տեսակետից վաղաժամ վոչինչ չի կարող լինել: Երբեք այս բանի յեն խոսում միլիոն շանսերից բոլորը, բացի, թերև, մեկ-երկուսից:

«Բեպ»-ի չարասիրտ հայհոյանքի առթիվ կարելի չէ և հարկավոր է կրկնել:

Мы слышим звуки одобренья

Не в сладком рокоде хвалы,

А в диких криках озлобленья!*

Վոր բուրժուազիան մեզ այդքան վայրագ ձևով է ատում, այդ ամենաակնհաս «պարզաբանություններից» մեկն է այն ճշմարտության, վոր մենք նիս ենք մատնանշում ժողովրդին բուրժուազիայի տիրապետության տապալման ուղիներն ու միջոցները:

* * *

«Дело Народа»-ն այս անգամ, իբրև հաղվաղեալ բացառություն, չբարեհաճեց պատիվ անել մեզ իր հայհոյանքով, բայց և փաստարկման ստվեր անգամ չբերեց: Նա միայն անուղղակի ձեղով, ակնարկով փորձում է վախեցնել մեզ՝ «բոլորները պարտավոր կլինեն կարենա կազմելու» հեռանկարով: Միանգամայն

* «Մենք հավանության ձայներ ենք լսում վոչ թե գովեստի քաղցր շաշունի, այլ չարության վայրենի ձիչերի մեջ»: — Հատվածը բերած է Գոգոլի մահվան առթիվ նեկրասովի գրած բանաստեղծությունից (տե՛ս՝ Նեկրասովի բանաստ. ժող., ՌՍՖՍՀ Պետհրատի հրատ., 1928 թ.): Խմբ.

հավանական եւ համարում, վոր, վախեցնելով մեզ, եսերներն իրենք ամենաանկեղծ կերպով վախեցած են, մահու չափ վախեցած՝ վախվորած լիբերալի ուրվականից։ Հավասարապես հնարավոր եւ համարում, վոր եսերներին հաջողվում է ինչ-վոր առանձնապես բարձր և առանձնապես նեխած հաստատություններում, կենսագործկոմի և նրա նման «կոնտակտի» (այսինքն կադետների հետ շփվող, պարզ արտահայտած՝ կադետների հետ բարեկամություն անող) հանձնաժողովներում վախեցնել բոլորիկներից վրամանց, վորովհետեւ, նախ և առաջ, բոլոր կենսագործկոմներում, «նախապարլամենտում» և այլ հաստատություններում տիրում է նողկալի, սիրտ խառնելու չափ բորբոքանած միջոցառում և յերկար ժամանակ այդ ոգը շնչելն ամեն մարդու համար վնասակար է, իսկ, յերկրորդ՝ անկեղծությունը վարակիչ է, և անկեղծորեն վախեցած ֆիլիստերն ընդունակ է նույնիսկ առանձին հեղափոխականին ժամանակավորապես ֆիլիստերի վերածել։

Բայց ինչքան ել վոր հասկանալի լինի, «մարդկայնորեն» դատելով, եսերի այդ անկեղծ վախը, — եսերը, վորը դժբախտություն ունի լինել միեւնոսը՝ կադետների հետ կամ լինել միեւնոսների բաժնի դրության մեջ՝ կադետների առաջ, այնուամենայնիվ թույլ տալ, վոր քեզ վախեցնեն—նշանակում է գործել քաղաքական սխալ, վորը շատ հեշտությամբ կարող է սահմանակցել պրոլետարիատին դավաճանելուն։ Տվեք ձեր գործնական պատճառաբանությունները, պարոնայք։ Չհուսաք, թե մենք թույլ կտանք, վոր վախեցնեք մեզ ձեր վախեցած լինելով։

* * *

Գործնական փաստարկումներ այս անգամ մենք գտնում ենք միայն «Новая Жизнь»-ում։ Նա այս անգամ հրապարակ է գալիս բուրժուազիայի փաստաբանի իրեն ավելի սազական դերում, քան ամեն կողմով հաճելի այդ տիկնոջն ակնհայտ կերպով «տհաճություն պատճառող»՝ բոլշևիկների պաշտպանի դերն է։

Փաստաբանն առաջ է բերում վեց փաստարկում.

1) պրոլետարիատը «մեկուսացած է յերկրի մյուս դասակարգներից».

2) նա «մեկուսացած է դեմոկրատիայի իսկական կենդանի ուժերից».

3) նա «չի կարող տեխնիկական տիրապետել պետական ապարատին».

4) նա «չի կարող շարժողության մեջ դնել» այդ ապարատը.

5) «իրադրությունը բացառիկ կերպով բարդ է».

6) նա «ընդունակ է ի լինի դիմադրավել թշնամական ուժերի այն ամբողջ հարձակմանը, վորը կարելի չերեսից վոչ միայն պրոլետարիատի դիկտատուրան, այլև դրան ավելացրած՝ ամբողջ հեղափոխությունը»:

Փաստարկում առաջինը «Новая Жизнь»-ի կողմից շարադրված է ծիծաղելի լինելու չափ անշնորհ կերպով, վորովհետեւ կապիտալիստական և կիսակապիտալիստական հասարակության մեջ մենք դիտենք միայն յերեք դասակարգ՝ բուրժուազիան, մանր բուրժուազիան (գյուղացիությունը, վորպես նրա գլխավոր ներկայացուցիչ) և պրոլետարիատը։ Ել ինչ միտք ունի խոսել մնացած դասակարգներից պրոլետարիատի մեկուսացած լինելու մասին, յեւթ խոսքը վերաբերում է պրոլետարիատի պայքարին բուրժուազիայի դեմ, հեղափոխությանը՝ ընդդեմ՝ բուրժուազիայի։

Յերևի «Новая Жизнь»-ը կամեցել է ասել, վոր պրոլետարիատը մեկուսացած է գյուղացիությունից, վորովհետեւ իսկապես ոչ չեր կարող խոսքը այստեղ վերաբերվել կալվածատերերին։ Բայց ճշտվի, պարզ կերպով ասել, թե պրոլետարիատը մեկուսացած է այժմ գյուղացիությունից, չեր կարելի, վորովհետեւ այդպիսի պնդման ազդեցիկ ունճշտությունն աչքի չէ դարձում։

Դժվար է պատկերացնել, վոր կապիտալիստական յերկրում պրոլետարիատն այնքան քիչ մեկուսացած լինի մանր բուրժուազիայից—և՛ նկատեցեք՝ բուրժուազիայի դեմ բարձրացրած հեղափոխության ընթացքում,—վորքան այժմ պրոլետարիատը Ռուսաստանում։ Որչեկտիվ է անվիճելի տվյալներից մենք ունենք նորագույն տվյալներ՝ բուրժուազիայի հետ կոալիցիա կընքելու առթիվ Ծերեթելու «Բուլիդինյան Դումայի», այսինքն տըխրահողակ «Դեմոկրատական» խորհրդակցության «կուրիաներով».

կատարված քեռ և դեմ քվեարկութեան վերաբերյալ: Վերջինք թորհուրդները կուրիաները: Ստանուած ենք:

	Կողմից լայն կողմը	Կողմից լայն դեմ
Բանվորների և զինվորների պատգամ, խորհուրդներ	83	192
Գյուղացիների պատգամավորների խորհուրդներ . .	102	70
Բոլոր խորհուրդները	185	262

Այսպիսով մեծամասնութիւնն ամբողջութեամբ առած պրո-
լետարական լոզունգի կողմն է, բուրժուազիայի հետ կողմից լայ
նքելու դեմ: Յեւ մենք վերը տեսանք, վոր նույնիսկ կադեանները
հարկադրված են ընդունել բոլշևիկների ազդեցութեան ուժեղա-
նալը խորհուրդներում: Մինչդեռ այստեղ խոսքը վերաբերում է
այն խորհրդակցութեանը, վորը հրավիրված է խորհուրդների յե-
ռեկվա առաջնորդներ եսերների և մենշևիկների կողմից, վորոնք
ապահովված մեծամասնութիւն ունեն կենտրոնական հաստատու-
թիւններում: Ակնհայտ է, վոր բոլշևիկների խաղաղ գերակշը-
րութիւնը խորհուրդներում այստեղ ցկայեցրած է:

Յեւ բուրժուազիայի հետ կողմից լայն կնքելու հարցում, և՛
անմիջապէս կալվածատիրական հողը գյուղացիական կոմիտեներ-
ին հանձնելու հարցում բոլշևիկներն արդեն այժմ ելիքնց կողմը
մեծամասնութիւն ունեն Բանվորների, զինվորների և գյուղացիներ-
րի պատգամավորների խորհուրդներում, ունեն ժողովրդի մե-
ծամասնութիւն, մանր բուրժուազիայի մեծամասնութիւն: «Ра-
бочий Путь»-ը հոկտեմբերի 7 (սեպտեմբերի 24)-ի 19-րդ
№-ում բերում է եսերների որդան «Знамя Труда»-յի 25-րդ
№-ից տեղեկութիւններ հոկտեմբերի 1 (սեպտեմբերի 18)-ին Պի-
տերում տեղի ունեցած Գյուղացիների պատգամավորների տե-
ղական խորհուրդների խորհրդակցութեան մասին: Այդ խորհը-
ղակցութեան մեջ անսահմանափակ կողմից լայն կողմն արտահայտ-
վեցին 4 գյուղացիական խորհուրդների (Կոստրոմայի, Մոսկվայի,
Սամարայի և Տաւրիկյան նահանգների) Գործադիր կոմիտեները:
Առանց կադեանների մասնակցութեան կողմից լայն կնքելու կողմն
արտահայտվեցին յեւեմ նահանգների (Վլադիմիրի, Ռյազանի և
Չերնոմորյան նահ.) և յեւկու զորաբանականների Գործադիր կո-

միտեները: Կողմից լայն դեմ արտահայտվեցին Բաւկերեմ նահանգ-
ների և չորս զորաբանականների Գործադիր կոմիտեները:

Այսպէս ուրեմն, գյուղացիների մեծամասնութիւնը կողմից լայ-
նի դեմ է:

Այս ել ձեղ պարզեցնում է մեկուսացած դրութիւնը:

Իմիջի ալոյց, հարկավոր է նշել վոր կողմից լայն կողմն
արտահայտվեցին յերեք ծայրամասային նահանգներ—Սամարայի,
Տաւրիկյան և Չերնոմորյան նահանգները, վորտեղ համեմատա-
բար ավելի շատ կան վարձու բանվոր աշխատեցնող հարուստ
գյուղացիներ, խոշոր կալվածատերեր,—ինչպէս և չորս արդյու-
նաբերական նահանգները (Վլադիմիրի, Ռյազանի, Կոստրոմայի
և Մոսկվայի), վորտեղ գյուղացիական բուրժուազիան նույնպէս
ավելի ուժեղ է, քան Ռուսաստանի նահանգների մեծ մասում:
Հետաքրքրական կլինէր հաւաքել այս հարցի վերաբերյալ ավե-
լի մանրամասն տվյալներ և տեսնել՝ չկան արդյոք տեղեկութիւն-
ներ տմենից ավելի «հարուստ» գյուղացիութեան ունեցող նա-
հանգների հատկապէս ամենաչափաւ գյուղացիների մասին:

Հետաքրքրական է այնուհետեւ, վոր Վաղգային խմբակները
ավելի շատ նշանակելի գերակշըրութիւն կողմից լայնի հակառա-
կորդներին, այն է՝ 40 ձայն ընդդեմ 15-ի: Բոնապարտիստ Կե-
րենսկու և իր ընկերների աննեքստիստական, կոպիտ բռնա-
կալական քաղաքականութիւնը Ռուսաստանի թերիւրով ազգու-
թիւնների նկատմամբ տվեց իր արդյունքը: Ճնշված ազգու-
թիւնների լայն մասան, այսինքն նրանց մանր-բուրժուական
մասան, Ռուսաստանի պրոլետարիատին ավելի յե վատահում:
Քան բուրժուազիային, վորովհետեւ պատմութիւնն այստեղ հեր-
թի յե դրել ճնշված ազգութիւնների պայքարն ազատութեան
համար՝ ընդդեմ ճնշողների: Բուրժուազիան ստորութեամբ դավա-
ճանեց ճնշված ազգութիւնների ազատութեան գործին, պրոլե-
տարիատը հավատարիմ է ազատութեան գործին:

Ազգային և ազգաբային հարցերը—զրանք ներկայումս որ-
վա արմատական հարցեր են Ռուսաստանի ընակշըրութեան մանր-
բուրժուական մասանների համար: Այս անվիճելի յի: Յեւ այս
յերկու հարցերում ել պրոլետարիատը մեկուսացած չե՝ հազվա-

դեպոսիտներն: Նրա կողմն և ժողովրդի մեծամասնութիւնը: Նա միա-
կրն և, վորն ընդունակ և վարելու այդպիսի վճռական, իրօք «հե-
ղափոխական-դեմոկրատական» քաղաքականութիւնն այդ յերկու
հարցի նկատմամբ, վորպիսի քաղաքականութիւնը մեկնն կա-
պահովեր պրոլետարական պետական իշխանութեանը վոչ միայն
բնակչութեան մեծամասնութեան աջակցութիւնը, այլև հեղափո-
խական խանդավառութեան իսկական պոռթկում մասսաներում,
վորովհետև մասսաներն առաջին անգամ կհանդիպէին կառավա-
րութեան կողմից վոչ թե գյուղացիների անխնա ճնշման՝ կալվա-
ծատերերի ձեռքով, ուկրայինացիների ճնշման՝ վելիկոռուսների
ձեռքով, ինչպես ցարիզմի ժամանակ եր, վոչ թե շքեղ ֆեոդալի-
զմով քողարկված ձգտման՝ շարունակելու նույն այդ տեսակ քա-
ղաքականութիւնն հանրապետութեան որով, կհանդիպէին վոչ
թե բժախեղիբ վերաբերմունքի, վիրավորանքների, բանասարկու-
թիւնների, ձգձգումների, վոտնագոթիւնների, խորամանկութեան
(այն ամենին, ինչով պարզեցատուրում և կերհնակին գյուղացիներ-
ին և ճնշված աղքատներն), այլ ջերմ համակրանքի, վորը գործով և
ապացուցվում, անհապաղ և հեղափոխական միջոցներով՝ կալվա-
ծատերերի դեմ, լիակատար ազատութեան անհապաղ վերականգ-
նման ֆիւլանդիայի, Ուկրայինայի, Բելոռուսիայի համար, մուսուլ-
մանների համար և այլն:

Պարոնայք հսկներն ու մենշևիկներն սքանչելիորէն գիտեն
այդ և այդ պատճառով քաշ են տալիս իրենց հետեից կոոպերա-
տորների կիսակաղեւտական վերնաշերտերը՝ ոգնելու իրենց ռե-
ակցիոն-դեմոկրատիկ քաղաքականութեանը մասսաների դեմ:
Այս իսկ պատճառով նրանք յերբեք չեն համարձակվի հարցնել
մասսայի կարծիքը, կազմակերպել ռեֆերենդում կամ թեկուզ
քվեարկութիւն՝ բոլոր տեղական Խորհուրդներում, բոլոր տեղա-
կան կազմակերպութիւնների մեջ՝ գործնական քաղաքականու-
թեան վորոշ կետերի վերաբերյալ, որինակ՝ հարկավճիւր և արդյոք
իսկույն ևեթ հանձնել բոլոր կալվածատիրական հողերը գյուղա-
ցիական կոմիտեներին, հարկավճիւր և արդյոք բավարարել ֆիւ-
նների կամ ուկրայինացիների այս-ինչ պահանջները և այլն:

Հապա հաշտութեան հարցը, ամբողջ արդի կյանքի այդ կաղի-
նալ հարցը: Պրոլետարիատը «մեկուսացած և մնացած դասակարգե-

լից»... Պրոլետարիատը հրապարակ և գալիս այստեղ իսկապես
վորպես ամբողջ ազգի ներկայացուցիչ, վորպես ներկայացուցիչն
այն ամենի, ինչ վոր կենդանի յե և աղնով բոլոր դասակարգերի
մեջ, վորպես ներկայացուցիչ մանր բուրժուազիայի հսկայական
մեծամասնութեան, վորովհետև միայն պրոլետարիատն և, վոր իշ-
խանութիւնն ձեռք բերելով, մեկնն արդարացի հաշտութիւնն կա-
ռաւարկի բոլոր պատերազմող ժողովուրդներին, միայն պրոլե-
տարիատը կդիմի իսկապես հեղափոխական միջոցների (զադանի
պայմանագրերի հրապարակումն այլն)՝ կարելույն չափ շուտ, կա-
րելույն չափ արդարացի հաշտութիւնն ձեռք բերելու համար: Վոչ:
«Новая Жизнь»-ի պարոնները, վորոնք նաղաղակում են պրոլե-
տարիատի մեկուսացած լինելու մասին, դրանով արտահայտում
են միայն իրենց սուբյեկտիվ վախը բուրժուազիայից: Գործերի
որչեկտիվ դրութիւնը Ռուսաստանում, անկասկած, այնպես և,
վոր պրոլետարիատը հենց այժմ «մեկուսացած» չե մանր բուր-
ժուազիայի մեծամասնութիւնից: Հենց այժմ, «կոալիցիայի»
տխուր փորձից հետո, պրոլետարիատն իր կողմն ունի ժողովրդի
մեծամասնութեան համակրանքը: Բուլշևիկների կողմից իշխանու-
թիւնն իրենց ձեռքին պահելու այս պայմանն առկա լի:

*
* *

Փաստարկում յերկրորդը կայանում և նրանում, վոր իբր
թե պրոլետարիատը «մեկուսացած և դեմոկրատիայի իսկական
կենդանի ուժերից»: Թե այս ինչ և նշանակում, հասկանալ ան-
կարելի յե: Աս, յերևի, «հունարեն և», ինչպես ասում են այս-
պիսի դեպքերում ֆրանսացիները:

«Новая Жизнь»-ի գրողները—մինիստերիաբել մարդիկ են:
Նրանք մինիստր լինելու միանգամայն պետանի կլինեյին կա-
դետների որով: Վորովհետև այդպիսի մինիստրներից պահանջվում
և հատկապես կարողանալ ասել վայելչատես և վայելչորեն աղա-
լած ֆեոդալներ, վորոնց մեջ չկա ուղղակի վոչ մի իմաստ, վո-
րոնցով կարելի յե քողարկել ամեն մի գարշելիութիւնն և վորոնց
համար այդ պատճառով ապահովված են իմպերիալիստների և
սոցիալ-իմպերիալիստների ծափերը: Կադետները, Բերշլովսկայայի,
Պլեխանովի և իրենց ընկերների ծափերն ապահովված են նովո-

ժողովականների այն պնդման համար, վոր պրոլետարիատը մեկուսացած է ղեմակրատիայի իսկական կենդանի ուժերից, վորովհետև անուղղակի կերպով այդտեղ ասված է—կամ այս պընդումն այնպես կհասկացվի, ինչպես յեթե ասված լիներ,—թե կադեաները, Բրեշլովսկայան, Պրիսանովը, Կերենսկին և Ընկ. Վեմոկրատիայի կենդանի ուժերն են»:

Այդ ձեռն չեմ Դրանք մեռած ուժեր են: Այդ ապացուցել է կոալիցիայի պատմությունը:

Նովոժիդնականները, վորոնց վախեցրել է բուրժուազիան և բուրժուական-ինտելիգենտական միջավայրը, «կենդանի» յեն ձառնաշուրմ եսերների և մենշևիկների աջ թեքը, վորը կադեաներից վոչ մի էյական բանով չի տարբերվում, ինչպիսին է «Воя Народа»-ն, «ЕДИНСТВО»-ն և այլն: Իսկ մենք կենդանի յենք համարում միայն այն, վորը կապված է մասսաների և վոչ թե, կուլակների հետ, միայն այն, վորին կոալիցիայի դասերը վանել են կոալիցիայից: Մանր-բուրժուական ղեմակրատիայի «գործունյա կենդանի ուժերը» ներկայացված են հանձին եսերների և մենշևիկների ձախ թեքի: Այդ ձախ թեք ուժեղացումը, մանավանդ հուլիսյան հակահեղափոխությունից հետո, ամենավստահելի որյեկտիվ նշաններից մեկն է այն բանի, վոր պրոլետարիատը մեկուսացած չէ:

Ավելի առարկայորեն ցույց են տալիս այդ բանն եսեր ցենտրովիկների (կենտրոնականների) տատանումները դեպի ձախ՝ ամենավերջին ժամանակներս, վորոնց ապացույց է հանդիսանում Չերնովի հոկտեմբերի 7 (սեպտեմբերի 24)-ի հայտարարությունն այն մասին, թե նրա խմբակը չի կարող պաշտպանել նոր կոալիցիան Կիշկինի և Ընկ. հետ: Եսերների կուսակցության ներկայացուցիչների ճնշող մեծամասնությունը մինչև այսօր տվել է այդ կուսակցության կենտրոնը. այդ կուսակցությունը գլխավորող և գերիշխող է յեղել՝ քաղաքում ու ամառվանդ գյուղում իր հավաքած ձայների թվով: Այդ կուսակցության կենտրոնի տատանումները դեպի ձախ ապացուցում են, վոր «Дело Народа»-յի վերը բերած հայտարարություններն այն մասին, թե ղեմակրատիան, վորոշ պայմաններում, անհրաժեշտաբար պետք է «ապահովի լիակատար աջակցություն» ղուտ-բուր

շեիկյան կառավարությունը՝ համենայն դեպս միայն ֆոռզներ չեն:

Այնպիսի փաստեր, վորպիսին է այն, թե եսերական կենտրոնը հրաժարվում է պաշտպանելուց նոր կոալիցիան Կիշկինի հետ, կամ այն, թե կոալիցիայի ճակառակորդները գերակշռում են գավառական մեմեիկ-պատեպանողականների մեջ (ժորդանիան Կովկասում և այլն)—որյեկտիվ ապացույցներ են, վոր մինչև այժմ մենշևիկների ու եսերների հետեից զնացող մասսաների մի վորոշ մասը կպատեպանի ղուտ բուրժեիկական կառավարությունը:

Հենց ղեմակրատիայի կենդանի ուժերից է, վոր այժմ չի մեկուսացած Ռուսաստանի պրոլետարիատը:

Փաստարկում յերրորդ. պրոլետարիատը չի կարողանա տեխնիկական տիրապետել պետական ապարատին: Սա, թերեւս, ամենասովորական, ամենատարածված փաստարկումն է: Սա ամենամեծ ուշադրության է արժանի ինչպես այս պատճառով, այնպես էլ նրա համար, վոր մատնացույց է անում հալթական պրոլետարիատի առաջ կանգնած ամենա-լուրջ, ամենադժվարին խնդիրներից մեկը: Կասկած չկա, վոր այդ խնդիրները շատ դժվար խնդիրներ են, բայց յեթե մենք, մեզ սոցիալիստ անվանելով, մատնանշենք այդ դժվարությունները միայն նրա համար, վորպեսզի գլուխներս ազատենք այդպիսի խնդիրներն իրականացնելուց, ապա գործնականում մեր տարբերությունը բուրժուազիայի ծառաներից կհավասարվի դերոյի: Պրոլետարական հեղափոխության խնդիրների դժվարությունը պետք է դրդի պրոլետարիատի կողմնակիցներին ավելի ուշադիր և կոնկրետ կերպով ուսումնասիրել այդ խնդիրների իրականացման յեղանակները:

Պետական ապարատ ասելով ամենից առաջ հասկացվում է մշտական բանակը, վոստիկանությունը և պաշտոնյությունը: Խոսելով այն մասին, վոր պրոլետարիատը չի կարողանա տեխնիկական տիրապետել այդ ապարատին, «Новая Жизнь»-ի գրողները հանդես են բերում ամենաճարհեղ տգիտություն և այն, վոր չեն ցանկանում վոչ հաշվի տոնել կյանքի փաստերը,

վո՛չ եւ վաղուց բոլշեիկյան գրականութեան մեջ նշված նկատառումները:

«Новая Жизнь»-ի գրողները բոլորն եւ համարում են իրենց յեթեմ վո՛չ մարքսիստներ, գոնե մարքսիզմին ծանոթ մարդիկ, կրթված սոցիալիստներ: Իսկ Մարքսը Փարիզի կոմունայի փորձի հիման վրա սովորեցրել եւ, վոր պրոլետարիատը չի կարող ուղղակի տիրապետել պատրաստի պետական մեքենային և գործի գցել այն իր նպատակների համար, վոր պրոլետարիատը պետք ե ջարդի այդ մեքենան ե փոխարինի այն նորով (այս մասին ավելի մանրամասն յետ խոսել եմ մի բրոշյուրում, վորի առաջին պրակըն ավարտված ե և շուտով լույս ե տեսնելու այսպիսի վերնագրով՝ «Պետութուն և հեղափոխութուն»: Մարքսիզմի ուսմունքը պետութեան մասին և պրոլետարիատի խնդիրները հեղափոխութեան մեջ»)*: Այդ նոր պետական մեքենան ստեղծեց Փարիզի կոմունան, և նույն այդ ճիպի «պետական ապարատ» են հանդիսանում Բանվորների, Ձինվորների և Գյուղացիների պատգամավորների ռուսական խորհուրդները: Այս հանգամանքը յետ շատ անգամ եմ մատնանշել, սկսած 1917 թ. ապրիլի 17 (4)-ից այդ մասին խոսվում ե բոլշեիկյան կոնֆերենցիաների բանաձևերում, ինչպես և բոլշեիկյան գրականութեան մեջ: «Новая Жизнь»-ը, իհարկե, կարող եր հայտարարել նաե իր կատարյալ անհամաձայնութիւնը թե՛ Մարքսի, և թե՛ բոլշեիկներին հետ, բայց բոլորովին խուսափել այդ հարցից մի լրագրի համար, վորն այնպես հաճախ և այնպիսի գոռոզութեամբ ե հայհոյում բոլշեիկներին նրանց, իբր թե, վո՛չ լուրջ վերաբերմունքի համար դեպի դժվարին հարցերը՝ կնշանակի տալ իրեն աղքատութեան վկայական

«Տիրապետել» «պետական ապարատին» և «շարժողութեան մեջ դնել այն» պրոլետարիատը չի կարող: Բայց նա կարող ե ջարդել այն ամենն, ինչ վոր ճշնողական, ուստիւնային, անուղղաբութեական ե հին պետական ապարատում, դնելով նրա տեղը իր, նոր ապարատը: Հենց այդ ապարատն են հանդիսանում Բանվորների, Ձինվորների և Գյուղացիների պատգամավորների խորհուրդները:

* Տես Վ. Ի. Լենին, Յերկեր, հ. XXI, էջ 365—455: Դմբ.:

Չի կարելի ուղղակի հրեշավոր անուն չտալ այն բանին, վոր «Новая Жизнь»-ը այդ «պետական ապարատի» մասին բոլորովին մոռացել ե: Այդպես վարվելով իրենց թեորիական դատողութիւնների ժամանակ, նովոփրնականներն եյապես քաղաքական թեորիայի տապաւնում անում են այն, ինչ վոր կադետներն անում են քաղաքական պրակտիկայում: Վորովհետե յեթե իրոք պրոլետարիատին և հեղափոխական դեմոկրատիային վո՛չ մի նոր ապարատ հարկավոր չե, այդ դեպքում խորհուրդները կորցնում են իրենց raison d'être-ը* և կորցնում են իրենց գոյութեան իրավունքը, այդ դեպքում իրավացի յեմ կադետ-կորնիլովյաններն իրենց ձգտումով՝ վո՛չնչի հավասարեցնել խորհուրդները:

«Новая Жизнь»-ի այդ հրեշավոր թեորիական սխալը և քաղաքական կուրուլթիւնն այնքան հրեշավոր ե, վոր նույնիսկ մենշեիկ ինտերնացիոնալիստները (վորոնց հետ «Новая Жизнь»-ը բոլի ունեի կազմած Պիտերի Բաղաքային Դումայի վերջին ընտրութիւնների ժամանակ) հայտարարեցին այդ հարցում վորոշ մերձեցում դեպի բոլշեիկները: Այսպես, որինսկ խորհրդային մեծամասնութեան այն դեկլարացիայում, վոր հրապարակեց ընկ. Մարտովը Դեմոկրատական խորհրդակցութեան նիստում, մենք կարդում ենք.

«... Բանվորների, զինվորների և գյուղացիների պատգամավորների խորհուրդները, ստեղծված հեղափոխութեան առաջին որերին իսկական ժողովրդական ստեղծագործութեան հղոր թափով, կազմեցին հեղափոխութեան պետականութեան այն նոր հյուսվածքը, վորը փոխարինեց հին սեփմի պետականութեան հնացած հյուսվածքին»...

Այս ասված ե փոքր ինչ չափազանց գեղեցիկ, այսինքն արտահայտութիւնների սեթևեթութիւնը քողարկում ե քաղաքական մտքի պարզութեան պակասութիւնը: Խորհուրդները դեռևս չեմ փոխարինել հին «հյուսվածքը», և այդ հին «հյուսվածքը» հին սեփմի պետականութիւնը չե, այլ թե՛ ցարիզմի, թե՛ բուրժուական հանրապետութեան պետականութիւնը: Բայց համենայն դեպքս, Մարտովն այստեղ յերկու գլխով բարձր ե նովոփրնականներից:

* — գոյութեան իմաստը Դմբ.:

Սորհուրդները նոր պետական ապարատ են, վորը տալիս է, նախ՝ զինված ուժ բանվորներին և դոկողացիներին, ընդվորում այդ ուժը կարված է ժողովրդից, ինչպես հին մշտական բանակի ուժը, այլ ամենասերտ կերպով կապված է նրա հետ. ազգական տեսակետից այդ ուժն անհամեմատ ավելի զորեղ է, քան նախորդները, հեղափոխական տեսակետից այն էլ կարող փոխաբերվել ուրիշ վոչ մի բանով: Յերկրորդ՝ այդ ապարատը տալիս է կապ մասսաների, ժողովրդի մեծամասնության հետ՝ այնքան սերտ, անխզելի, հեշտ ստուգելի և վերանորոգելի կապ, վոր նման բանի հոտն անգամ չկար նախկին պետական ապարատում: Յերկրորդ՝ այդ ապարատը, շնորհիվ այն բանի, վոր նրա կազմն ընտրվում է և փոխվում ժողովրդի կամքով՝ առանց բյուրոկրատիկ ձևականությունների, հանգիստանում է շատ ավելի դեմոկրատիկ, քան նախկին ապարատները: Զորքորդ՝ նա տալիս է ամուր կապ ամենաբազմազան պրոֆեսիաների հետ, դրանով հեշտացնելով ամենախոր բնույթի ամենաբազմապիսի ռեֆորմներ մտնելն առանց բյուրոկրատիայի: Հինգերորդ՝ նա տալիս է ավանգարդի, այսինքն՝ ճնշված դասակարգերի, բանվորների և գյուղացիների ամենագիտակից, ամենայնաբանողուն, առաջավոր մասի կազմակերպական ձևերը, հանդիսանալով, այդպիսով, այն ապարատը, վորի միջոցով ճնշված դասակարգերի ավանգարդը կարող է վոտքի կանգնեցնել, դաստիարակել, կրթել և իր հետեւից տանել այդ դասակարգերի ամբողջ ճակատկան մասսան, վորը մինչև այժմ բոլորովին դուրս է կանգնած քաղաքական կյանքից, պատմությունից: Վեցերորդ՝ նա հնարավորություն է տալիս միացնելու պառլամենտարիզմի առավելություններն անմիջական և ուղղակի դեմոկրատիայի առավելություններին, այսինքն՝ ժողովրդի ընտրյալ ներկայացուցիչների մեջ միացնել թե՛ որենադիր ֆունկցիան, թե՛ աքեմֆնեթի կառավար: Բուրժուական պառլամենտարիզմի համեմատությամբ սա այնպիսի մի քայլ է դեպի առաջ դեմոկրատիայի զարգացման գործում, վոր ունի համաշխարհային-պատմական նշանակություն:

Մեր խորհուրդները 1905 թվին, այսպես ասած, լուրջաբանաբար դադարեցին սաղմ ելին, վորովհետև դոյություն ունեցան ընդամենը մի քանի շաբաթ: Պարզ է, վոր այն ժամանակվա պայ-

մաններում նրանց համակողմանի զարգանալու մասին խոսք անգամ չէր կարող լինել: 1917 թվի հեղափոխության ընթացքում ևս դեռևս խոսք չէր կարող լինել այդ մասին, վորովհետև մի քանի ամսվա ժամանակամիջոցը խիստ քիչ է, իսկ վոր գլխավորն է՝ եսերական և մենշևիկյան առաջնորդները պոռնկացնում էին խորհուրդներին, նրանց դերը հաճախեցնում էին խոսարանի դերի, առաջնորդների համաձայնողական քաղաքականություն հավելվածի դերի: խորհուրդները փտում է վոլջ-վոլջ քայքայվում էին Լիբերների, Դանների, Մերեթիկների, Չերնովիների ղեկավարության տակ: Զարգանալ ինչպես պետքն է, լիովին ծավալել իրենց թվյալներն ու ընդունակությունները խորհուրդները կարող են միայն այն դեպքում, յեթե ամբողջ պետական իշխանությունն իրենց ձեռքը վերցնեն, վորովհետև այլ կերպ նրանք անելիք չեն ունենա, այլ կերպ նրանք կամ հասարակ սաղմեր են (իսկ խիստ յերկար ժամանակ սաղմ մնալ չի կարելի), կամ խաղալիքներ: «Յերկիշխանությունը» խորհուրդներին կաթվածն է:

Յեթե հեղափոխական դասակարգերի ժողովրդական ստեղծագործությունը խորհուրդներ չստեղծեք, ապա պրոլետարական հեղափոխությունը Ռուսաստանում կլինեք անհուսալի մի գործ, վորովհետև հին ապարատն ունենալով՝ պրոլետարիատն, անկասկած, իշխանությունն իր ձեռքին պահել չպիտի կարողանար, իսկ նոր ապարատ մեկն ստեղծել չի կարելի: Մերեթիկներ և Չերնովիկոյմից խորհուրդները պոռնկացման յենթարկելու տխուր պատմությունը, «կոալիցիայի» պատմությունը՝ միաժամանակ պատմությունն է խորհուրդների աղետաբերման մանր-բուրժուական պատրանքներից, պատմությունն այն բանի, թե նրանք ինչպես տնցան բոլոր և ամեն օրվա թուրթուրական կոալիցիաների ամբողջ զարշիլության և կեղտի գործնական ուսումնասիրության «քաղաքանից»: Հուսանք, վոր այդ «քաղաքանից» ուժասպառ չաբեց խորհուրդներին, այլ կոփեց նրանց:

Պրոլետարական հեղափոխության առաջ կանգնած ամենազինավոր գովարությունը համաժողովրդական մասշտաբով ճշտա-

գույն, և ամենաբարեխիղճ հաշվառում և կոնտրոլ իրականացնելն
է, բանվորական կոնսոլ արտադրութեան և մթերքների բաշխման
նկատմամբ:

Յերբ նովոօրէնական գործներն առարկում էին մեզ, թե
իրբ մենք սինդիկատիզմի մեջ ենք ընկնում «բանվորական կոնտ-
րոլի» լոգունդ առաջադրելով, այդ առարկութունը «մարքսիզմի»
աշակերտական, հիմար գործադրման նմուշ էր, վոչ թե մտածելած,
այլ Ստրուվեյի յեղանակով սեքսած: Սինդիկատիզմը կամ ժխտում
է պրոլետարիատի դիկտատուրան, կամ հատկացնում է նրան,
ինչպէս և առհասարակ քաղաքական իշխանութեանը, իննեքորդ
տեղը: Մենք դիկտատուրան դնում ենք առաջին տեղը: Յեթե խո-
սենք պարզապէս նովոօրէնականների վոգով՝ վոչ քե բանվորա-
կան կոնտրոլ, այլ պետական կոնտրոլ, — ապա ստացվում է բուր-
ժուական-ռեֆորմիստական ֆուզ, եյապէս ստացվում է զուտ կա-
դետական ֆորմուլա, վորովհետեւ բանվորների մասնակցութեանը
«պետական» կոնտրոլին կադետները դեմ չեն: Կադետ-կորնիլով-
յանները շատ լավ գիտեն, վոր այդպիսի մասնակցութունը բուր-
ժուազիայի կողմից բանվորներին խաբելու լավագույն յեղանա-
կըն է, լավագույն յեղանակն ամեն տեսակի Գլոգոյոմիներ, Նի-
կիտինների, Պրոկոպովիչներ, Ծերեթելիների և այդամբողջ բան-
դայի նրբաձե կառաւումն՝ քաղաքական իմաստով:

Յերբ մենք ասում ենք՝ «բանվորական կոնտրոլ», միշտ
դնելով այդ լոգունդը պրոլետարիատի դիկտատուրայի կողքին,
միշտ նրանից անմիջապէս հետ, ապա մենք դրանով պարզաբա-
նում ենք, թե ինչ պետութեան մասին է խոսքը: Պետութունը
դատակարգի տիրապետութեան, որդան է: Վժը դասակարգի: Յեթե
բուրժուազիայի, ապա այդ է հենց կադետական-կորնիլովյան-
կերենսկիական պետականութիւնը, վորից բանվոր ժողովուրդը
Ռուսաստանում արդեն կեսաւորուց ավելի յե ԿОРНИЛЫТЯ И КЕ-
РИТЯ. Իսկ յեթե պրոլետարիատի, յեթե խոսքը պրոլետարական
պետութեան մասին է, այսինքն պրոլետարիատի դիկտատուրայի
մասին, ապա ոչեք է ասել, վոր բանվորական կոնտրոլը կառոյ
է դառնալ մթերքների արտադրութեան ու բաշխման համաժողո-
վորդական, համայնապարիակ, ամենուրեք գոյութիւն ունեցող,
ճշտագույն և ամենաբարեխիղճ հաշվառում:

Այս է գլխավոր դժվարութիւնը, այս է գլխավոր խնդիրը
պրոլետարական, այսինքն սոցիալիստական հեղափոխութեան:
Առանց խորհուրդների այս խնդիրը, գոնե Ռուսաստանի համար,
կլինէր անլուծելի: Խորհուրդներն ուղիագծում են պրոլետարիատի
այն կադմակերպական աշխատանքը, վորը կառոյ է համաշխար-
հային պառնակուն նշանակութիւն ունեցող խնդիր լուծել:

Այստեղ մենք մոտեցանք պետական ապարատի հարցի մյուս
կողմին: Մշտական բանակի, վոստրիկանութեան, պաշտօնեյութեան՝
գլխավորապէս «ճնշիչ»՝ ապարատից զատ, ներկա պետութեան մեջ
կա ևս մի ապարատ՝ առանձնապէս սերտ կապված բանկերի ու
սինդիկատների հետ, մի ապարատ, վորը կատարում է ահագին,
յեթե թույլատրելի յե այսպէս արտահայտվել՝ հաշվառման ու
գրանցման աշխատանք: Այդ ապարատը ջարդել չի կարելի և
հարկավոր չէ: Այդ ապարատը հարկավոր է կորդել կապիտալիստ-
ների տիրապետութիւնից, հարկավոր է նրանից պնկել, կտել,
հասել ու դնել գցել կապիտալիստներին՝ իրենց աղղեցութեան թե-
լերի հետ միասին, այդ ապարատը հարկավոր է յեմբարդել պրո-
լետարական խորհուրդներին, այդ ապարատը հարկավոր է դարձ-
նել ավելի լայն, ավելի համայնապարիակ, ավելի համաժողովրդ-
դական: Յեւ այդ կարելի յե անել, հենվելով այն նվաճումների
վրա, վոր արդեն կենսագործել է խոշորագույն կապիտալիզմը
(ինչպէս և առհասարակ պրոլետարիական հեղափոխութիւնը կա-
րող է հասնել իր նպատակին՝ միայն հենվելով այդ նվաճումների
վրա):

Կապիտալիզմն ստեղծել է հաշվառման ապարատներ, ինչպէս
են, որինակ՝ բանկերը, սինդիկատները, փոստը, սպառողական
ընկերութիւնները, ծառայողների միութիւնները: Առանց խո-
տը բանկերի սոցիալիզմն անիրագործելի կլինէր:

Խոշոր բանկերն այն «պետական ապարատն» են, վոր մեզ հա-
կավոր է սոցիալիզմի իրականացման համար և վորը մենք վերցնում
ենք պատրաստի կերպով կապիտալիզմից, ընդվորում մեր խնդիրն այս-
տեղ միայն այն է, վոր կտենք, դեն գցենք այն, ինչը կապիտա-
լիստականութեան այլանդակում է այդ սքանչելի ապարատը, դարձ-
նել այն ավելի խոտը, ավելի դեմոկրատիկ, ավելի համայնապար-
իակ: Քանակը կփոխվի վորակի: Միացյալ, խոշորագույններից

ամենախոշորագույն պետական բանկը, իբր բաժամունքներով յուրաքանչյուր վոլոստում, ամեն մի ֆաբրիկային կից—այդ արդեն իննը տասներորդականն է սոցիալիստական ապարատի: Այդ—համապետական ճաշկերպությունն է, մթերքների արտադրությունն է բաշխման համապետական ճաշկերպում, դա սոցիալիստական հասարակության այսպես ասած կմախքի պես մի բանն է:

Այդ պետական ապարատը (վոր լիովին պետական չե կապիտալիզմի ժամանակ, բայց վոր լիովին պետական կլինի մեզ մոտ, սոցիալիզմի որով) մենք կարող ենք «վերցնել» և «շարժողության մեջ դնել» մի հարվածով, մի հրովարտակով, վորովհետև հաշվետարության, կոնտրոլի, դրանցման, հաշվառման և հաշիվ պահելու փաստական աշխատանքն այստեղ կատարում են ծառայողները, վորոնց մեծամասնությունն ինքն ևս գտնվում է պրոլետարական կամ կիսապրոլետարական դրության մեջ:

Պրելետարական կառավարության մի հրովարտակով այդ ծառայողների դրությունը կարելի չե և հաքելավոր և փոխել և դնել նրանց պետական ծառայողների դրության մեջ—նման այն բանի, ինչպես կապիտալիզմի պահապան շները, ինչպես Բերանը և այլ բուրժուական միսիստները, վորոնք մի հրովարտակով գործադուլավոր յերկաթուղայիններին փոխադրում են պետական ծառայողների դրության: Այդպիսի պետական ծառայողներ մեզ կհարկավորվեն շատ ավելի մեծ թվով, և այդպիսիներ կառելի չե շատ ստանալ, վորովհետև կապիտալիզմը պարզացրել է հաշվառման և կոնտրոլի ֆունկցիաները, հասցրել է այդ ֆունկցիաները համեմատաբար մոչ բարձր, յուրաքանչյուր զբաղեւ մարդու մատչելի՝ գրանցման:

Բանկային, սինդիկատային, առևտրական և այլն և այլն ծառայողների մասսայի «պետականացումը»—միանգամայն իրագործելի բան է թե տեխնիկական (շնորհիվ այն նախնական աշխատանքի, վոր կատարել են մեզ համար կապիտալիզմը և ֆինանսական կապիտալիզմը), թե քաղաքականական՝ խորհուրդների կոնտրոլի և վերահսկողության գոյության ղեկավարում:

Իսկ բարձր կարգի ծառայողների հետ, վորոնք շատ փոքրաթիվ են, բայց ձգտում են դեպի կապիտալիստները, հարկադրված պետք է լինենք վարվել ինչպես կապիտալիստների հետ,

այն է՝ «խստություն»։ Նրանք, ինչպես և կապիտալիստները, դիմադրություն ցույց կտան: Այդ դիմադրությունը հարկավոր կլինի կոսեի, և յեթե իր միաժողովրդյան անմահ Պեշեխոնովը դեռևս 1917 թվի հունիսին թոթովում եք, վորպես իսկական «պետական մանուկ», վոր «կապիտալիստների դիմադրությունը կտարված եք, ապա այդ յերեխայական ֆազը, մանկական պարծենկոտությունը, տղայական քայլը պոլիտեպիստը կկենսագործի լրջորեն:

Այդ մենք անել կարող ենք, վորովհետև այստեղ խոսքը վերաբերում է բնակչության չնչին փոքրամասնության, տառացի առած՝ մի բուռը մարդկանց դիմադրությունը կոտրելուն, իսկ դրանցից յուրաքանչյուրի նկատմամբ ծառայողների միությունները, արհեստակցական միությունները, սպառողական ընկերությունները և Խորհուրդները կսահմանեն այնպիսի ճակդություն, վոր ամեն մի Տիտ Տիտիչ օրգայաթված կլինի, ինչպես ֆրանսացին Սեդանի տակ: Այդ Տիտ Տիտիչներին մենք ճանաչում ենք հականե հանվանե. բալական և վերցնել դիրեկտորների, վարչության անդամների, խոշոր ակցիոներների և այլոց ցուցակները: Իրանք միջանի հարյուր հզոր յեն—ամենաշաբաթ միջանի հազար հզոր ամբողջ Ռուսաստանում: Իրանցից յուրաքանչյուրի վրա պրոլետարական պետությունը՝ Խորհուրդների, ծառայողների միությունների և այլ ապարատ ունենալով, կարող է նշանակել և ասանյակով և հարյուրյակով վերահսկիչներ, այնպես վոր «դիմադրությունը կոտրելու» տեղ թերևս հաջողիլի բանվորական կոնսոլի միջոցով (կապիտալիստների նկատմամբ գործադրվող) անկառելի դարձնել վորեք դիմադրություն:

Խնդրի «մեկը» նույնիսկ կապիտալիստների գույքի դրավումը չի հանդիսանա, այլ հենց համաժողովրդական, համայնապարփակ բանվորական կոնտրոլը կապիտալիստների և նրանց հնարավոր կողմնակիցների նկատմամբ: Միայն կոնֆիսկացիայով մոչինչ չես անի, վորովհետև դրանում չկա ճիշտ բաշխման կադմակերպման, հաշվառման տարրը: Կոնֆիսկացիան մենք դուրսը թյուրություն կփոխարինենք տրդարացի հարկ հավաքելով (թեկուդ և «շինգարյության» դրույքներով)—միայն թե կարողանանք վերացնել հաշվետու լինելուց խուսափելու, ճշմարտությունը թագցրնելու, որենքից խուսափելու հնարավորությունը: Իսկ այդ

հնարավորութիւնը կվերացնի միայն բանվորական պետւթյան բանվորական կոնտրոլը:

Ստիպողական սինդիկատցում, այսինքն ստիպողական միավորում միութեաններին մեջ պետութեան հակոթութեան տակ—ահա թե ինչ ե նախապատրաստել կապիտալիզմը, ահա թե ինչ ե իրականացրել Գերմանիայում յունկերների պետութեանը, ահա թե ինչ միանգամայն իրագործելի կլինի Ռուսաստանում Խորհուրդների համար, պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար,—ահա թե ինչ կտա մեզ «պետական ապարատը»—վորը կլինի և՛ ունիվերսալ, և՛ նորագոյն, և՛ վոչ-բյուրոկրատիկ*:

* * *

Բուրժուազիայի փաստաբանների չորրորդ փաստարկումն և՛ պրոլետարիատը չի կարողանա «շարժման մեջ դնել» պետական ապարատը: Այս փաստարկումը վորեւե նոր բան չի ներկայացնում՝ նախորդ փաստարկման համեմատութեամբ: Հին ապարատին մենք, իհարկե, վոչ կարող եյինք տիրել, վոչ ել շարժման մեջ դնել այնու նոր ապարատը, Խորհուրդները, արդեն շարժման մեջ ե դրվել «խեղական ժողովրդական ստեղծագործութեան զօրեղ թափով»: Այդ ապարատի վրայից միայն հարկավոր ե վերացնել այն շրջաքանքը, վոր դրել ե նրա վրա եսերական և մենշեիկյան առաջնորդների գլխավորութեանը: Այդ ապարատն արդեն շարժման մեջ ե, հարկավոր ե միայն դուրս գցել այն այլանդակ մանրբուրժուական հավելումները, վորոնք խանգարում են նրան առաջ ու առաջ շարժվել լիակատար ընթացքով:

Մեր վերը առածը լրացնելու համար հարկավոր ե այստեղ քննարկել յերկու համագամանք. նախ և առաջ՝ կոնտրոլի այն նոր միջոցները, վոր վոչ քե մենք ենք ստեղծել, այլ կապիտալիզմի իր ազդմամբ անկախապետական ստեղծարարութեամբ. յերկրորդ՝ դեմոկրատիզմի խորացման նշանակութեանը պրոլետարական տիպի պետութեան կառավարման գործում:

* Ստիպողական սինդիկատցումն նշանակութեան մասին ավելի մանրամասն տես իմ՝ «Սպառնացող կառաստրոֆը և ինչպես պայքարել նրա դեմ» բրոշյուրը (Յերկեր, հատ. XXI, էջ 174, ռուս. հրատ. Խմբ.):

Հացի մոնոպոլիան և հացի քարտերը մենք չենք ստեղծել, այլ պատերազմող կապիտալիստական պետութեանը: Նա արդեն ստեղծել ե աշխատանքի ընդհանուր պարհակ կապիտալիզմի շրջանակներում, այդ ղինվորական տաժանակրային բանտ ե բանվորների համար: Բայց այստեղ ես, ինչպես և իր ամբողջ պատմական ստեղծագործութեան մեջ, պրոլետարիատն իր ղենքը փոխ ե տոնում կապիտալիզմից և վոչ թե «հնարում», վոչ թե «ստեղծում ե վոչնչից»:

Հացի մոնոպոլիան, հացի քարտը, աշխատանքի ընդհանուր պարհակը՝ պրոլետարական պետութեան ձեռքին, լիակատար իշխանութեամբ ոժտված Խորհուրդների ձեռքին հաշվառման և կոնտրոլի ամենազորեղ միջոցն են,—այնպիսի միջոց, վորը յեթե տարածվի կապիտալիստների և հաբուսների վրա ընդհանրապես, յեթե նրանց նկատմամբ գործադրվի բանվորների կողմից, կտա պատմութեան մեջ դեռևս չտեսնված ուժ՝ պետական ապարատը «շարժման մեջ դնելու»՝ կապիտալիստների դիմադրութեանը հաղթահարելու, նրանց պրոլետարական պետութեանը յենթարկելու համար: Կոնտրոլի և աշխատանքի հաղիմարման այս միջոցն ավելի զորեղ ե, քան կոնվենտի որենքները և նրա գլխատինը: Գլխատինը միայն վախեցնում եր, միայն կոտորում ակնիվ դիմադրութեանը: Մեզ համար այդ քիչ ե:

Մեզ համար այդ քիչ ե: Մեզ հարկավոր ե վոչ միայն «վախեցնել» կապիտալիստներին այն տեսակետից, վոր նրանք դժան պրոլետարական պետութեան ամենազոր լինելը և մոռանան նրան ակտիվ դիմադրութեան ցույց տալու մասին մտածելը: Մեզ հարկավոր ե կոտորել նաև պատսիլ—անտարակույս ավելի վտանգավոր ու վնասակար—դիմադրութեանը: Մեզ հարկավոր ե վոչ միայն կոտորել ամեն մի դիմադրութեան: Մեզ հարկավոր ե հաղիմարել աշխատեցողից վերացնելը կապիտալիստներին, հարկավոր ե (մեջտեղից վերացնելով անպիտք, անուղղա «դիմադրականներին») նրանց լծել նոր պետական ծառայութեան: Այս բանը վերաբերում ե թե կապիտալիստներին, թե բուրժուական ինտելիգենցիայի, ծառայողների և այլոց վորոշ վերին շերտին:

Յեւ մենք այդ բանն անելու միջոց ունենք: Այս բանի համար մեր ձեռքը միջոց և ղենք ե տվել ինքը պատերազմող կա-

պիտալիտական պետութիւնը: Այդ միջոցն է՝ հացի մոնոպոլիան, հացի քարտը, աշխատանքի ընդհանուր պարհակը: «Ով չի աշխատում, նա չպետք է ուտի»—ահա հիմնական, առաջնագուշակն և ամենագլխավոր կանոնը, վոր կարող են կենսագործել և կ'ենսագործեն Բանվորների Պատգամավորական խորհուրդները, յերբ իշխանութիւնն կգառնան:

Աշխատանքային հաշվեգրքույկ ունի ամեն մի բանվոր: Նրան չի նվաստացնում այդ դոկումենտը, թեև դա այժմ, անտարակույս, հանդիսանում է կապիտալիստական վարձկան ստրկութեան դոկումենտ, վկայական այն բանի, վոր աշխատավոր մարդը պատկանում է այս կամ այն պորտաբուքին:

Խորհուրդները աշխատանքային հաշվեգրքույկ կսահմանեն հարուստների համար և ապա աստիճանաբար նաև ամբողջ ազգայնականութեան համար (գյուղացիական յերկրում, հավանաբար, դեռևս յերկար ժամանակ աշխատանքային հաշվեգրքույկ հարկավոր չի լինի գյուղացիութեան ճնշող մեծամասնութեան համար): Աշխատանքային հաշվեգրքույկը կդադարի «սևոսկրութեան» նշան լինել, կդադարի «ստորին» դասերի դոկումենտ, վարձկան ստրկութեան վկայական լինել: Նա կվերածվի այն վկայութեան, վոր նոր հասարակութեան մեջ այլևս չկան «բանվորներ», բայց չկա և վոչ մեկը, վոր աշխատող չլինի:

Հարուստները պետք է աշխատանքային հաշվեգրքույկ ստանան բանվորների կամ ծառայողների այն միութիւններից, վորին ամենից ավելի մոտ առնչութիւնն ունի նրանց գործունեյութեան ասպարեզը, նրանք պետք է ամեն շաբաթ, կամ վորեւէ այլ վորոշ ժամանակամիջոցից հետո, ստանան այդ միութիւններից հաշվաստագրեր այն մասին, վոր բարեխիղճ են կատարում իրենց աշխատանքը: առանց դրա՝ նրանք չեն կարող ստանալ հացի քարտ և պարենավորման միջոցներ ընդհանրապես: Մեզ պետք են բանկային գործի և ձեռնարկութեանների միավորման լայն կազմակերպիչներ (այս գործում կապիտալիստներն ավելի յին փորձառու, իսկ փորձառու մարդկանց հետ աշխատանքը հեշտ և գնում), մեզ պետք են, առաջվա համեմատութեամբ, ավելի ու ավելի մեծ թիւով ինժեներներ, ագրոնոմներ, տեխնիկներ, գիտականապես կրթված ամեն տեսակ մասնագետներ: Մենք բոլորս աշխատողներին

կտանք նրանց ուժերին համապատասխան և նրանց համար սովորական աշխատանք, մենք, հավանորեն, միայն աստիճանաբար կմտցնենք աշխատավարձի հավասարութիւնը լիակատար չափով, անցման շրջանի համար ավելի բարձր աշխատավարձ թողնելով այդպիսի մասնագետների համար, բայց մենք նրանց կգնենք համակողմանի բանվորական կոնտրոլի տակ, մենք կհասնենք «ով չի աշխատում, նա չի ուտում» կանոնի լիակատար և անպայման կենսագործման: Իսկ աշխատանքի կազմակերպական ձևը մենք չենք հորինում, այլ պատրաստի ձևով վերցնում ենք կապիտալիզմից՝ բանկերը, սինդիկատները, լավագուշակ ֆաբրիկաները, փորձնական կայանները, ակադեմիաները և այլն: մենք պետք է փոխ առնենք առաջագիմ յերկիրների փորձից միայն լավագուշակ որինակները:

Յեւ, իհարկե, մենք մաղաչաւի անգամ չենք ընկնի ուսուպիլմի մեջ, մենք չենք կորցնի մեր վոտքի տակից ամենալըջմիտ գործնական հաշվարկման հողը, յեթե տանք՝ կապիտալիստների ամբողջ դասակարգը ցույց կտա ամենահամառ դիմադրութիւնը, բայց ամբողջ ազգաբանկութեան խորհուրդներին մեջ կազմակերպումով այդ դիմադրութիւնը կկտրվի, ընդվորում առանձնապես համառ ու չհնազանդվող կապիտալիստներին, հասկանալի յե, վոր հարկ կզգացվի պատժել՝ նրանց ամբողջ գույքը գրավելով և նրանց բանտարկելով, բայց դրա փոխարեն պրոլետարիատի հաղթանակը կալիւթացնի թիմն այնպիսի գեպքերի, վորոնց մասին յես կարդում եմ, որինակ, այսօրվա «Известия»-յում:

«Հոկտեմբերի 9 (սեպտեմբերի 26)-ին Գործարանային կոմիտեները Կենտրոնական խորհուրդ յեկան յերկու ինժեներներ հայտարարելու, վոր մի խումբ ինժեներներ վորոշել են կազմել սոցիալիստ ինժեներներ միութիւն: Դրանով, վոր ներկա ժամանակը երապես սկիզբն է հանդիսանում սոցիալական հեղափոխութեան, միութիւնն իրեն գնում է բանվորական մասսաների տրամադրութեան տակ և ցանկանում է, բանվորների շահերը պաշտպանելով, գործել լիակատար համերաշխութեամբ բանվորական կազմակերպութիւնների հետ Գործարանային կոմիտեներին Կենտրոնական խորհրդի ներկայացուցիչները պատասխանեցին, վոր խորհուրդը հաճւցով կտեղծի իր կազմակերպութեան մեջ ինժեներներին սեկցիա, վորը կմտցնի իր ծրագրի մեջ գործարանային կոմիտեների 1-ին կոնֆերենցիայի հիմնական թեզիսները՝ արտագրութեան վրա բանվորական կոնտրոլ հարստակու մասին: Մոտիկ որեւէ կկայանա Գործարանա-

յին կոմիտեները Կենտրոնական խորհրդի պատգամավորներին և սոցիալիստ-ինժեներներին նախաձեռնող խմբակի միացյալ նիստ» («Известия ЦИК»), 1917 թ. հոկտեմբերի 10 (սեպտեմբերի 27)-ի №-ը):

*
*
*

Մեզ ասում են, թե պրոլետարիատը չի կարողանա շարժման մեջ դնել պետական ապարատը:

1905 թվի հեղափոխությունից հետո Ռուսաստանը կռու-վարում էր 130.000 կալվածատերեր, կռուվարում էին 150 միլիոն մարդկանց նկատմամբ անթիվ բռնություններ գործադրելու միջոցով, նրանց անսահման ծաղրանքի յենթարկելու միջոցով, հսկայական մեծամասնությունը տաժանակիր աշխատանքի և կիսաքաղց դրություն հարկադրելու միջոցով:

Յե՛վ Ռուսաստանը, իբր թե, չպիտի կարողանա կռուվարել բոլշևիկների կռսակցություն 240.000 անդամները, կռուվարել հոգուտ չքավորներին և ընդդեմ հարուստներին: Այդ 240.000 մարդիկ այժմ արդեն իրենց կողմն ունեն չափահաս բնակչության մի միլիոն ձայնից վոչ պակաս, վորովհետև կռսակցության անդամներին թվի և նրան տված ձայների թվի միջև հենց այդպիսի փոխհարաբերություն են գտել Յե՛վրոպայի փորձի և Ռուսաստանի փորձի, թեկուզ հենց, որինակ՝ Պիտերի դոմայի ոգոստոսի ընտրությունների փորձի հիման վրա: Յե՛վ ահա մենք ունենք «պետական ապարատ»՝ բաղկացած մեկ միլիոն մարդկանցից, վորոնք նվիրված են սոցիալիստական պետությունը դադարաբեկ և վոչ թե յուրաքանչյուր ամսի 20-ին մի խոշոր գումար ստանալու համար:

Այդ դեռ քիչ է, մենք ունենք մի «հրաշալի միջոց» մեկեն, մի հարվածով տառապանքից մեր պետական ապարատը, — մի միջոց, վորպիսին վոչ մի կապիտալիստական պետություն վոչ մի ժամանակ չի ունեցել իր արամադրություն տակ և ունենալ չի կարող: Այդ հրաշալի գործը — աշխատավորներին, չքավորներին պետություն կռուվարելու ամենորոյա աշխատանքին մասնակից դարձնելն է:

Վորպեսզի պարզենք՝ ինչքան հեշտ գործադրելի յե այդ հրա-

շալի միջոցը, ինչքան անսխալ է նրա ներգործությունը, վերջ-նենք կարելույն չափ հասարակ և ակնբախ մի որինակ:

Պետությունը հարկավոր է մի բնակարանից սոխպողաբար վտարել վորոշ ընտանիք և նրա տեղը բնակեցնել մեկ ուրիշը: Այս բանն ամենուրեք անում է կապիտալիստական պետությունը, այս բանն անելու յե և մեր պրոլետարական կամ սոցիալիստական պետությունը:

Կապիտալիստական պետությունը տնից վտարում է իր աշխատավորին կորցրած և վարձը չմուծած բանվորների ընտանիքը: Դալիս է դատական կատարածուն (պրիստավը), վոստիկանը կամ միլիցիականը, դրանց մի ամբողջ դասակ: Բանվորական թաղում, վտարում կատարելու համար, հարկավոր է կադակների մի ջոկատ: Ինչո՛ւ: Վորովհետև պրիստավն ու «միլիցիականը» հրաժարվում են գնալ առանց շատ մեծ ուժ ներկայացնող զինվորական պահակախմբի: Նրանք գիտեն, վոր վտարման տեսարանը հարուցա-նում է այնպիսի կատաղի չարություն ամբողջ շրջակայքի բնակչության մեջ, հաղարավոր և հաղարավոր համարյա հուսահատու-թյան հասցրած մարդկանց մեջ, այնպիսի ատելություն դեպի կապիտալիստները և կապիտալիստական պետությունը, վոր պրիստավին և միլիցիականներին դասակին ամեն բոլքե կարող են կտոր-կտոր անել: Հարկավոր են մեծ զինվորական ուժեր, հարկավոր է մեծ քաղաք բերել միջանի գունդ վորեն հեռավոր ծայրերից, վորպեսզի զինվորներին չկարողանան «վարակել» սոցիալիզմով:

Պրոլետարական պետությունը հարկավոր է չափազանց կա-թիքավոր մի ընտանիք սոխպողաբար բնակեցնել մի հարուստ մարդու բնակարանում: Բանվորական միլիցիայի մեր ջոկատը բաղկացած է, դիցուք, 15 հոգուց. յերկու նավաստի, յերկու զին-վոր, յերկու գիտակից բանվոր (վորոնցից թող միայն մեկը լինի մեր կռսակցության անդամ կամ նրան համակրող), ապա 1 ին-տելիգենտ և 8 հոգի աշխատավոր չքավորներից, վորոնց թվում անպայման վոչ պակաս, քան 5 կին, սպասավոր, սևագործ բան-վոր և այլն: Զոկատը դալիս է հարստի բնակարանը, գնում է, գտնում, վոր յերկու տղամարդ և յերկու կին ունեն հինգ սե-նյակի — Դուք այս ձմեռ յերկու սենյակում տեղավորվեցե՛ք, քա-

ղաքացիներ, իսկ յերկու սենյակը պատրաստեցեք նկուղից յերկու ընտանիք այդ սենյակները փոխադրելու համար: Ժամանակավորապես, մինչև վոր մենք ինժեներները ոգնութեամբ (դուք, կաթնով, ինժեներ եք) լավ ընակարաններ կկառուցենք բոլորի համար, դուք անպայման պետք ե թելովեք: Ձեր հետխոսք կծառայի 10 ընտանիքի: Այդ կինայի մոտ 100 ժամվա աշխատանք, վաղվառուք խանութից խանութ և այլն: Այնուհետև ձեր ընտանիքում կա յերկու չգրադված կիսաբանվոր, վորոնք կարող են թեթև աշխատանք կատարել՝ 55 տարեկան մի քաղաքացուհի և 14 տարեկան մի քաղաքացի: Նրանք որակաւ հաւան ժամ կհերթապահեն, վորպեսզի հակեն 10 ընտանիքի համար մթերքներ ձիւղ բաշխում կատարելու գործը և կատարեն դրա համար անհրաժեշտ գրադրութիւնը: Մեր ջոկատում գտնվող քաղաքացի ուսանողը հիմա կգրի այս պետական հրամանի տեքստը յերկու որինակից, իսկ դուք բարի կլինեք տալ մեզ ստորագրութիւն, վոր պարտավորվում եք ճշտութեամբ կատարել այս հրամանը»:

Այսպես կարող եր լինել, իմ կարծիքով, ակնառու որինակներով ցուցադրված տարբերութիւնը հին՝ բուրժուական, և նոր՝ սոցիալիստական պետական ապարատի և պետական կառավարչութեան միջև:

Մենք ուսուպիստներ չենք: Մենք գիտենք, վոր ուղածդ սևագործ բանվորը և ուղածդ խոհարարուհին ընդունակ չեն իսկույն ևեթ անցնել պետութիւն կառավարելու գործին: Այս բանում մենք համաձայն ենք թե կադետներ, թե Բրեշկովսկայայի, թե Մերեթելու հետ: Բայց մենք տարբերվում ենք այդ քաղաքացիներից նրանով, վոր պահանջում ենք անմիջապես հրաժարվել այն նախապաշարմունքից, թե իբր պետութիւն կառավարել, կառավարման առոյց, ամենորոյա աշխատանք կատարել կարող են միայն հաղուստները կամ հարուստ ընտանիքներից վերցրած պաշտոնյաները: Մենք պահանջում ենք, վոր պետական կառավարչութիւն ուսուցանելու գործը վարեն գիտակից բանվորներն ու զինվորները, և վոր այդ գործն սկսվի անհապաղ, այսինքն այդ գործը սովորելուն անմիջապես սկսեն մասնակից դարձնել բոլոր աշխատավորներին, բոլոր չքավորներին:

Մենք գիտենք, վոր կադետներն եւ համաձայն են ժողովրդ-

դին դեմոկրատիզմ սովորեցնելուն: Կադետներն տիկիւնները համաձայն են, լավագոյն անդլիսկան և Ֆրանսական աղբյուրներից ոգտվելով, դասախոսութիւններ կարդալ սպասուհիներին՝ կանանց իրավահավասարութեան մասին: Ինչպես նաև առաջիկա համերգ-միտինգում, հաղարավոր մարդկանց առաջ, ետրադի վրա համբուրման տեսարան կարգվի՝ կադետ կին-դասախոսը կհամբուրի Բրեշկովսկայային, Բրեշկովսկայան—նախկին մենխատր Մերեթելուհին, և շնորհակալ ժողովուրդն այդպիսով առարկայորեն կսովորի, թե ինչպիսին ե հանրապետական հավասարութիւնը, աղասութիւնը և յիւրաքրութիւնը...

Այս, մենք համաձայն ենք, վոր կադետները, Բրեշկովսկայան և Մերեթելին, իրենց հասկացած ձևով, նվիրված են դեմոկրատիզմին և քարոզում են այն ժողովրդի մեջ: Բայց ի՞նչ ենք, յերբ մենք փոքր ինչ այլ պատկերացում ունենք դեմոկրատիզմի մասին:

Մեր կարծիքով, պատերազմի ստեղծած չսված դժվարութիւնները և աղետները թեթևացնելու, ինչպես և այն տմենաստակալ վերքերը բժշկելու համար, վոր պատերազմը հասցրել ե ժողովրդին, հարկավոր ե հեղափոխական դեմոկրատիզմ, հարկավոր են հենց այն տեսակի հեղափոխական միջոցներ, ինչպես, որինակի համար, մեր նկարագրած բնակիչ սենյակների բաշխումն ե՝ հոգուտ չքավորների: Դիւս այդպես հարկավոր ե վարկել թե քաղաքում, թե դուռում պարենավորման մթերքների, հագուստի, վոտնամանի հետ և այլն, դուռում հողի հետ և այլն: Այս վոգով պետութիւն կառավարելու գործին մենք կարող ենք մեկեմ մասնակից դարձնել մի պեսակամ ապարատ՝ բաղկացած տաս, յեթե վոչ քսան միլիոն մարդուց, մի ապարատ, վորպիսին տեսնված չի վոչ մի կապիտալիստական յերկրում: Այդ ապարատը միայն մենք կարող ենք ստեղծել, վորովհետև մեզ համար ապահովված ե բնակչութեան հսկայական մեծամասնութեան լրակատար և անվերապահ համակրանքը: Այդ ապարատը միայն մենք կարող ենք ստեղծել, վորովհետև մենք ունենք գիտակից, կապիտալիզմին յերկար ժամանակ «աշակերտելու» շնորհիվ կարգապահութեան վարժված (դուք չեք, վոր մենք աշակերտեցինք կապիտալիզմին) բանվորներ, վորոնք իլլիստիկ յեմ ստեղծելու բանվորական միլիցիա և աստիճանաբար

լայնացնելու այն (լայնացնելու գործն անմիջապես ձեռնարկելով), վերածելով համաժողովրդական միլիցիայի: Գիտակից բանվորները պետք է դեկավարեն, բայց կառավարման գործին նրանք իվիճակի յեն մասնակից դարձնել աշխատավորների և ճնշվածների իսկական մասսաներին:

Հասկանալի չե, վոր այս նոր ապարատի առաջին քայլերում սխալներն անխուսափելի չեն: Բայց միթե սխալներ չեյին գործում գյուղացիները, յերբ նրանք ճորտատիրական իրավունքից ազատագրվում եյին և սկսում եյին իրենց ուժերով վարել իրենց գործերը: Միթե ինքն իրեն կառավարելու գործը ժողովրդին սովորեցնելու, սխալներից ազատվելու այլ ճանապարհ կարող է գոյություն ունենալ, բացի պրակտիկայի՝ ճանապարհից, բացի անհապաղ իսկական ժողովրդական ինքնավարությունից՝ դեմեկուց: Հիմա ամենազլխավորն է—հրաժեշտ տալ այն բուրժուական ինտելիգենտական նախապաշարմունքին, թե իբր պետություն կառավարել կարող են միայն հատուկ պաշտոնյաները, վորոնք ամբողջապես կախված են կապիտալից՝ իրենց ամբողջ հասարակական կացությունը: Ամենազլխավորն է—վերջ դնել իրերի այնպիսի դրություն, յերբ փորձում են կառավարել առաջվապես բուրժուականները, չինովնիկները և «սոցիալիստական» մինիստրները, բայց կառավարել չեն կարողանում, ու 7 ամսից հետո գյուղացիական յերկրում ստանում են դյուղացիական ապստամբություն!! Ամենազլխավորն է—ճնշվածներին և աշխատավորներին հավատ ներշնչել դեպի իրենց ուժերը, գործնականում ցույց տալ նրանց, վոր նրանք կարող են և պարտավոր են ինքներն անցնել հացի, ամեն տեսակ սննդեղենի, կաթի, հագուստի, բնակարանի և այլն նիւս, խստագույնս կարգավորված, կազմակերպված բաշխման՝ նոգուս չֆալորնեի: Առանց այս բանի Ռուսաստանի համար չկա փրկություն կրախից և կորստից, իսկ կառավարման գործը բարեխիղճ, համարձակ և ամենուրեք պրոլետարների ու կիսապրոլետարների ձեռքը տալուն անցնելը կտա՝ պատմություն մեջ չտեսնված՝ մասսաների այնպիսի հեղափոխական խանդավառություն, այնքան անգամ կբազմապատկի ժողովրդական ուժերն աղետների դեմ կռվելու գործում, վոր շատ բան, վորն անկարելի չե թվում մեր սահմանափակ, հին, բյուրոկրատիկ

ուժերի համար, իրագործելի կդառնա այն միլիոնավոր մասսայի ուժերի համար, վորն սկսում ե աշխատել իր համար և վոչ թե կապիտալիստների, վոչ թե աղայի դավակների, վոչ թե չինովնիկի համար, վոչ թե մտրակի սպառնալիքի առից:

*
* *

Պետական ապարատի հարցին և վերաբերում նաև ցենսուրալիզմի հարցը, վորն առանձնապես յեռանդուն և առանձնապես անհաջող կերպով բարձրացրել ե ընկ. Բազարովը «Новая Жизнь»-ի հոկտեմբերի 10 (սեպտեմբերի 27)-ին № 138-ում՝ «Բոլշևիկները և իշխանությունը պրոլետարիատը» հոդվածում:

Ընկ. Բազարովը այսպես ե դատում. «Պորհուրդները պետական կյանքի բոլոր բնագավառներին հարմարեցված ապարատ չեն, վորովհետև յոթնամյա փորձը իբր թե ցույց տվեց, «Պետերբուրգի գործադիր կոմիտեյի տնտեսական բաժնում գտնվող տասնյակ և հարյուրավոր փաստական տվյալներ» հաստատեցին, վոր Պորհուրդները, թեև շատ տեղերում փաստորեն ողտվել են «լիակատար իշխանությունը», «քայքայման դեմ մղվող պայքարի տապալարեղում չկարողացան հասնել փոքրիշատե գոհացուցիչ արդյունքների»: Անհրաժեշտ ե մի ապարատ, վոր «բաժանված լինի ըստ արտադրության ճյուղերի, խիստ կենտրոնացած լինի յուրաքանչյուր ճյուղի սահմաններում և յենթարկված լինի մի համապետական կենտրոնի»: «Մոսքվ վերաբերում ե»—դիտեք ի՞նչ—«վոչ թե հին ապարատը փոխելուն, այլ այն բարենորոգելուն... ինչքան ել վոր բոլշևիկները ծաղրելու լինեն պլան ունեցող մարդկանց»...

Ընկեր Բազարովի այս բոլոր դատողություններն ուղղակի դարձանալիորեն անճարակ են, վորպես մի բեկորը բուրժուազիայի դատողությունների, արտացոլումը նրա դասակարգային տեսակետի:

Յեւ իրոք: Ասել թե Պորհուրդները թեկուզ Ռուսաստանի վորևե վայրում, թեկուզ վորևե ժամանակ ողտվել են «լիակատար իշխանությունը», այդ պարզապես ծիծաղելի չե (յեթե այդ կապիտալիստների շահադիտական-դասակարգային ստի կրկնությունը չե): Իշխանությունը ամբողջ լիակատարությունը պահան-

Նույն է իշխելու իրավունք՝ բոլոր հողերի նկատմամբ, բոլոր բան-
կերի նկատմամբ, բոլոր ֆաբրիկաների նկատմամբ, պատմութեան
փորձին և քաղաքականութեան ու եկոնոմիկայի կապի վերաբե-
րյալ զետեւութեան տվյալներին փոքրէշատե ծանոթ մարդը չեւ կա-
րող «մոռանալ» այս «փոքրիկ» հանգամանքը:

Բուրժուազիայի կեղծ գործելակերպը կայանում է նրանում,
վոր նա, իշխանութիւնը խորհուրդներին չտալով, սաբոտաժի
յեքրադիկով նրանց յուրաքանչյուր լուրջ քայլը, կառավարու-
թիւնն իր ձեռքին պահելով, պահելով իշխանութիւնը թէ հողի,
թէ բանկերի և այլնի նկատմամբ, քայքայման հանցանքը խոր-
հուրդներին վրա յե դրում!! Հենց սրանում է կայանում նաեւ կոա-
լիցիայի ամբողջ տխուր փորձը:

խորհուրդները յերեք լիակատար իշխանութիւնն չեն ունե-
ցել, և վոչինչ, բացի պալիտատիվներէից ու շիփթն ուժեղացնելուց
նրանց միջոցառումները չեյին կարող տալ:

Ապացուցել բոլեիկներին, — վորոնք ցնտրալիստ են իրենց
համոզմունքով ու ծրագրով և իրենց ամբողջ կուսակցութեան
տակալիկայով, — ցնտրալիզմի անհրաժեշտութիւնը, նշանակում է
խակապես բաց դուռ բաղկել: Յեթե «Новая Жизнь»-ի գործներն
զբաղվում են այս պարապ զբաղմունքով, այդ միայն նրա հա-
մար, վոր նրանք բոլորովին չհասկացան իմաստն ու նշանակու-
թիւնն այն ծաղրի, վորին յենթարկում ենք մենք նրանց «համապե-
տական» տեսակետը: Իսկ այդ բանը նսովոժիզնականները չհաս-
կացան այն պատճառով, վոր դասակարգային կռիւի ուսմունքը
նրանք ընդունում են միայն յերմեզնետով և վոչ թէ ուղեղով:
Կրկնելով դասակարգային կռիւի վերաբերյալ սերտած խոսքերը՝
նրանք ամեն վայրկեան գլորվում են թեորիական գլարճալի,
գործնականապես ուսակցիոն «վերդասակարգային տեսակետի»,
իրենց այդ ստորաքաղցութեանը բուրժուազիայի հանդեպ՝ «հա-
մապետական» պլան անունը տալով:

Պետութիւնը, սիրարժան մարդիկ, դասակարգային հասկա-
ցողութիւնն է: Պետութիւնը մի դասակարգի բռնութեան որդան
կամ մեքենա յե մշուսի նկատմամբ: Քանի նա մեքենա յե բուրժու-
ազիայի բռնութեան պրոլետարիատի նկատմամբ, պրոլետարական
միակ լողունք կմնա այդ պետութեան կործանումը: Իսկ յերե պե-

տութիւնը լինի պրոլետարական, յերե նա կլինի պրոլետարիա-
տի բռնութեան մեքենա բուրժուազիայի նկատմամբ, այն ժամա-
նակ մենք ամբողջովին և անպայման կպաշտպանենք ամուր իշ-
խանութիւնը և ցնտրալիզմը:

Ավելի մատչելի խոսելով մենք վոչ թէ «պլաններին» վրա
յենք ծիծաղում, այլ տյն բանի վրա, վոր Բազարովն ու Լնկ-
չեն հասկանում, թէ ժխտելով «բանվորական կոնտրոլը», ժխտե-
լով «պրոլետարիատի զիկատտուրան», նրանք պատգաւում են
բուրժուազիայի զիկատտուրան: Միջին գիծ չկա, միջինը մանր-
բուրժուական դեմոկրատի դատարկ պատրանքն է:

խորհուրդների ցնտրալիզմի դեմ, նրանց միավորման դեմ վոչ
մի կենտրոն, վոչ մի բոլեիկ յերեք չի վիճել: Ըստ արտագրու-
թեան ճյուղերի՝ գործարանային կոմիտեներ կազմելու և նրանց
ցնտրալիզացիայի դեմ մեզնից վոչ վոք չի առարկում. Բազարո-
վի դնդակը կողքից է անցնում:

Մենք ծիծաղում ենք, ծիծաղել ենք և կծիծաղենք վոչ թէ
«ցնտրալիզմի» և վոչ ել «պլաններին» վրա, այլ ռեֆորմիզմի վրա:
Վորովհետեւ ձեր ռեֆորմիզմը կրկնապատիկ ծիծաղելի յե՝ կոալի-
ցիայի փորձից հետո: Իսկ ասել՝ «վոչ թէ ապարատի փոփոխում,
այլ նրա բարեփոխում», նշանակում է լինել ռեֆորմիստ, նշանա-
կում է դառնալ վոչ թէ հեղափոխական, այլ ռեֆորմիստական
դեմոկրատ: Ռեֆորմիզմը վոչ այլ ինչ է, բայց յեթե կառավարող
դասակարգի զիջումները և վոչ թէ նրա տապալումը, նրա զիջում-
ները՝ իշխանութիւնն իւր ձեռքին պահելով հանդերձ:

Այս հենց այն է, վոր փորձված է կիսամյա կոալիցիայի
միջոցով:

Մենք հենց սրա վրա յենք ծիծաղում: Բազարովը, առանց
խորը մտածելու դասակարգային կռիւի ուսմունքի վրա, թույլ և
տալիս, վոր բուրժուազիան ոգտագործի իր սխալը, խմբովին յեր-
գելով՝ «այ, այ, մենք ել հենց բարեփոխման է, վոր դեմ չենք,
մենք կողմնակից ենք, վոր բանվորները մասնակցեն համապետա-
կան կոնտրոլին, մենք միանգամայն համաձայն ենք», և բարի
Բազարովն որչեզիսիւտեմ կապիտալիստների արձագանգի դեմ է
խաղում:

Միշտ այդպես է յեղել, միշտ այդպես կլինի այն մարդկանց

գրութիւնը, ուր սուր դասակարգային կռիւ պայմաններում կիրթնեց բռնել «միջին» դիրք: Յեղ հենց այն պատճառով, վոր «Новая Жизнь»-ի գործընկերը իմիճակի չեն հասկանալու դասակարգային կռիւը, նրանց քաղաքականութիւնն այնպիսի ծիծաղելի, հալիտենակաւ տատանում և բուրժուազիայի և պրոլետարիատի միջև:

Ձեռնարկեցիք «պլաններ» կազմելու դործը, սիրարժան քաղաքացիներ, այդ քաղաքականութիւնն չէ, այդ դասակարգային կռիւ դործ չէ, և այդտեղ դուք կարող եք ժողովրդին ոգուտ աւել: Ձեր թերթը բազմաթիւ տնտեսագետներ ունի: Միացե՛ք այնպիսի ինժեներներին և այլ մարդկանց հետ, վորոնք պատրաստ են աշխատելու արտադրութեան և բաշխման կարգավորման հարցերի վրա, ձեր մեծ «ապարատի» (լրագրի) ներդրալ թերթը հատկացրե՛ք մթերքների արտադրութեան և բաշխման (օրուսաստանում), բանկերին ու սինդիկատներին և այլն, և այլն վերաբերալ ճշգրիտ տվյալների դործնական մշակմանը—ահա թե ինչով դուք ոգուտ կբերե՛ք ժողովրդին, ահա թե վորտեղ յերկու աթոռի միջև նստելու ձեր վարքագիծն այնքան էլ մնասաւար չի լինի, ահա թե «պլաններ» վերաբերալ ինչպիսի աշխատանքն և, վոր կհարուցի բանվորների մոչ թե ծաղրը, այլ շնորհակալութիւնը:

Յերբ պրոլետարիատը հաղթի, այսպես կանի. նա տնտեսագետներին, ինժեներներին, ագրոնոմներին և այլոց բանվորական կազմակերպութիւնների կոնսրալի տակ կլծի «պլանի» մշակման, նրա ստուգման, կենտրոնացմամբ աշխատանքի խնայողութեան միջոցներ գտնելու, ամենապարզ, եժան, հարմար և ունիւրաւ կոնտրոլի միջոցներ ու յեղանակներ գտնելու դործին: Այս բանի համար մենք տնտեսագետներին, վիճակագիրներին, տեխնիկներին լավ փող կվճարենք, բայց... բայց մենք նրանց հացը հարամ կանենք, յեթե նրանք այդ աշխատանքը չկատարեն բարեխղճաբար և ամբողջապես հոգուտ աշխատանքի:

Մենք ցենտրալիզմի և «պլանի» պաշտպան ենք, բայց պրոլետարիատն պետութեան ցենտրալիզմի և պլանի, արտադրութեան և բաշխման պրոլետարական կարգավորման ցենտրալիզմի ու «պլանի» հոգուտ չքավորներին, աշխատավորների ու շահագործվողների, ընդդիմ շահագործողներին «Համապետական» բառի տակ մենք

համաձայն ենք հասկանալ միայն այն, ինչ կոտրում և կապիտալիստները դիմադրութիւնը, ինչ բովանդակ իշխանութիւնը առկա և ժողովրդի մեծամասնութեանը, այսինքն պրոլետարիատին և կիսապրոլետարիատին, բանվորներին և ամենաչքավոր դուրացիներին:

*
*
*

Հինգերորդ փաստարկումը կայանում և նրանում, վոր բոլշևիկներն իշխանութիւնը չպիտի կարողանան իրենց ձեռքին պահել, վորովհետեւ «Իրադրութիւնը բացառիկ կերպով բարդ է»...

Ո՛ր, իմաստուններ: Նրանք, թերեւ, պատրաստ են հաշտվել հեղափոխութեան հետ, միայն թե առանց «բացառիկ բարդ իրադրութեան»:

Այդպիսի հեղափոխութիւններ չեն լինում, և այդպիսի հեղափոխութեան հասցեյին ուղղված թառանչների մեջ վոչինչ, բացի բուրժուական ինտելիգենտի ռեակցիոն վայնասուններից, չկա: Յեթե հեղափոխութիւնը նույնիսկ սկսվել և այնպիսի պայմաններում, վորոնք շատ բարդ չեն թվում, ապա ինքը հեղափոխութիւնն իր զարգացման ընթացքում միշտ ստեղծում և բացառիկ բարդ պայմաններ: Վորովհետեւ հեղափոխութիւնը, ինչպես Մարքսը և ասում իսկական, խորունկ, «ժողովրդական» հեղափոխութիւնը անբեկալայիլ բարդ և տանջալից պրոցես է, հնի մահացման և նոր հասարակարգի, տասնյակ միլիոնավոր մարդկանց կենսաձևի ծննդոտ պրոցես: Հեղափոխութիւնն ամենասուր, կատաղի, մոլեգին դասակարգային կռիւ և քաղաքացիական պատերազմ է: Պատմութեան մեջ վոչ մի մեծ հեղափոխութիւն առանց քաղաքացիական պատերազմի չի յեղել: Իսկ մտածել, թե քաղաքացիական պատերազմը յերևաւայիլ յե առանց «բացառիկ բարդ իրադրութեան»,—այսպես մտածել կարող են միայն ֆուտլարավոր մարդիկ:

Յեթե չլինել բացառիկ բարդ իրադրութիւն, ապա չեր լինի և հեղափոխութիւն: Դայլից վախեցողն անտառ չի գնա:

Հինգերորդ փաստարկման մեջ քննելու բան չկա, վորովհետեւ այդտեղ չկա վոչ տնտեսական, վոչ քաղաքական, վոչ եւ առհասարակ վորեւէ այլ միտք: Դրա մեջ կա միայն հեղափոխութիւն:

Թյան պատճառով տխրած և հեղափոխությունից վախեցած մարդկանց թառանչ։ Թույլ եմ տալիս ինձ, այդ թառանչը ընթրողի ու համար, բերել յերկու փոքրիկ անձնական հիշողություն։

Զրույց մի հարուստ ինժեների հետ՝ հուլիսյան որերից փոքր ինչ առաջ։ Ինժեները մի ժամանակ հեղափոխական և յեղեղ, յեղեղ և սոցիալ-դեմոկրատական և նույնիսկ բոլշևիկյան կուսակցության անդամ։ Այժմ նա իր վողջ կյուծյամբ — միայն յերկյուղ, միայն դադադումն է փոթորկվող և անսանձահարելի բանվորների նկատմամբ։ Յնթե դրանք գոնե լինելին այնպիսի բանվորներ, ինչպես գերմանական բանվորներն են, — ապուս և նա (կրթված, արտասանմանում յեղած մի մարդ), — յես, իհարկե, առհասարակ հասկանում եմ սոցիալական հեղափոխության անխուսափելիությունը։ Բայց մեզ մոտ, բանվորների մակարդակի այն իջեցման պայմաններում, վոր պատերազմն է բերել... այդ վող թե հեղափոխություն և, այլ — խորխորատ։

Նա պատրաստ է ընդունել սոցիալական հեղափոխությունը, յեթե պատմությունը տաներ դեպի այդ հեղափոխությունը նույնքան խաղաղ, հանգիստ, հարթ ու ակուրատ կերպով, ինչպես գերմանական ձեպընթաց գնացքն է կայարանի մոտենում։ Իրեն վայելուչ պահող կոնգուկտորը բացում է վագոնի դռնակներն ու հայտարարում. «Կայարան՝ սոցիալական հեղափոխություն։ Alle aussteigen (բոլորդ իջեք)!»։ Այդ դեպքում ինչո՞ւ Տիտ Տիտիչների ժամանակվա ինժեների դրությունից չանցնել բանվորական կադ-մակերպությունների ժամանակվա ինժեների դրության։

Այդ մարդը գործադուլներ տեսած մարդ է։ Նա գիտե, թե կրքերի վորպիսի փոթորիկ է առաջացնում միշտ, նույնիսկ ամենախաղաղ ժամանակ, ամենասովորական գործադուլը։ Նա, իհարկե, հասկանում է, թե քանի միլիոն անգամ ուժեղ պետք է լինի այս փոթորիկը, յերբ դասակարգային կռիվը վտաքի յե հանել հակայական յերկրի բոլոր աշխատավոր մարդկանց, յերբ պատե-բազմն ու շահագործումը համարյա թե հուսահատության են հասցրել միլիոնավոր մարդկանց, վորոնց դարերով տանջել են հասցրել միլիոնավոր մարդկանց, վորոնց դարերով տանջել են կալվածատերերը, տասնամյակներով կողոպտել ու ձեծկել են կապիտալիստներն ու ցարական չինովնիկները։ Նա հասկանում է այս բոլորը «Թեորիական», ընդունում է այս բոլորը միայն շըր-

թունքներով, նրան պարզապես վախեցրել է «բացառիկ բարդ իրադրությունը»։

Հուլիսյան որերից հետո, շնորհիվ այն տոանձնապես հոգա-տար ուշադրության, վորով պատվեց ինձ Կերենսկու կառավա-րությունը, ինձ վիճակվեց ընդհատակյա դրության անցնել։ Մեզ պեսներին, իհարկե, բանվորն էր թագնում։ Պիտերի հեռավոր բանվորական արվարձանում, բանվորական փոքրիկ ընակարա-նում մեզ ճաշ են մատուցում։ Տանտիկինը հաց է բերում։ Տան-տերն ստում է. «Տես, ինչ աքանչիլի հաց է։ «Նրանք» հիմա յերեկ չեն համարձակվում վատ հաց տալ։ Դիչ էր մնացել վոր մոռա-նայինք, թե Պիտերում կտրող են լավ հաց տալ»։

Ինձ ապշեցրեց հուլիսյան որերին այսպիսի դասակարգային գնահատական տալը։ Իմ միտքը պտտվում էր անցքի քաղաքա-կան նշանակության շուրջը, կշռում էր այն դերը, վոր խաղալու յե այդ անցքը անցքերի ընդհանուր ընթացքի մեջ, քննության էր առնում այն հարցը, թե ինչ կացությունից է ծագել պատ-մության այս դիպագը և ինչ կացությունն նա կստեղծի, ինչպես պետք է փոխենք մենք մեր լոգունգներն ու մեր կուսակցական ապարատը, վորպեսզի հարմարեցնենք այն փոխված դրությանը։ Յես, կարելի չտեսած մարդս, հացի մասին չեյի մտածում։ Հացն ինձ համար ինքն իրեն հրապարակ յեկավ, մոտավորապես դրա-կան աշխատանքի կողմնակի արդյունքի պես։ Վորպես ամեն բա-նի հիմք՝ հացի համար մղվող դասակարգային կռիվն միտքը հաս-նում է քաղաքական վերլուծության անորինակ բարդ և խճճված ճանապարհով։

Իսկ ճնշված դասակարգի ներկայացուցիչը, թեկուզ և լավ վարձատրվող և միանգամայն ինտելիգենտ բանվորներից մեկը, ձուկն ուղղակի դլխից է բռնում այն դարմանալի պարզությամբ ու շիտակությամբ, այն հաստատուն վճռականությամբ, հայացքի այն դարմանալի պարզությամբ, վորից մենք, ինտելիգենտ մար-դիկս, հեռու յենք, ինչպես յերկնային աստղից։ Վող աշխարհը բաժանվում է յերկու բանակի՝ «մենք», աշխատավորներս, և «նրանք»՝ շահագործողները։ Կատարվածի առթիվ անհանգստու-թյան ստվեր անգամ չկա. յեղածը կապիտալի դեմ աշխատանքի

մղած յերկարատե կռիւի ճակատամարտերից մեկն է: Փայտ կոտորելիս տաշեղներն աջ ու ձախ կթռչեն:

«Ի՞նչ տանջալից բան է հեղափոխութեան այդ «բացառիկ բարդ իրադրութիւնը», — այսպէս է մտածում և դգում բուրժուական ինտելիգենտը:

«Մենք «նրանց» հուպ տվինք, «նրանք» չեն համարձակվի առաջվա նման լիտի լինել: Ելի վոր դու անենք — նրանց մեր ուսերից բոլորովին դեն կգլորենք», — այսպէս է մտածում և դգում բանվորը:

* * *

Վեցերորդ և վերջին փաստարկումը — պրոլետարիատն «ընդունակ չի լինի դիմագրավելու թշնամական ուժերի բովանդակ ճնշումին, վորը կարբի-կտանի վոչ միայն պրոլետարիատի գիւտատուբան, այլ և դրան ավելացրած ամբողջ հեղափոխութիւնը»:

Մի վախեցնեք, պարոններ, վախեցողը չենք: Մենք տեսել ենք այդ թշնամական ուժերը և նրանց ճնշումը հանձին կորնելով-շչինայի (վորից վոչնչով չի տարբերվում կերենշչինան): Թեպրոլետարիատն ու ամենաչքավոր գյուղացիութիւնը ինչպէս սրբեցտարավ կորնելովշչինան, ինչ խղճալի և անողնական դրութեան մեջ ընկան բուրժուազիայի կողմնակիցները և առանձնապէս հարուստ ու հեղափոխութեանն առանձնապէս «թշնամի» մանր կալվածատերերի տեղական շերտերի փոքրաթիվ ներկայացուցիչները, այդ բոլորը տեսան, ժողովուրդն այդ հիշում է: Հոկտեմբեր 13 (սեպտեմբերի 30)-ի «Дело Народа»-ն, հորդորելով բանվորներին «մի կերպ տոնել» կերենշչինան (այսինքն կոնելով-շչինան) և կեղծված ձերբթիւական Բուլիգինյան Դուման մինչև Սահմանադիր ժողով (վորը հրավերվում է ապստամբող գյուղացիութեան դեմ ձեռք առնվող «դինվորական միջոցներ» պաշտպանութեան տակ!), «Дело Народа»-ն հաճուքից խեղդվելով կրկնում է «Новая Жизнь»-ի հենց վեցերորդ փաստարկումը և մինչև խաղաղութիւն բղավում է՝ «կերենսկու կառավարութիւնը վոչ մի դեպքում չի յենթարկվի» (նորհուրդներ իշխանութեանը, բանվորների և գյուղացիների իշխանութեանը, վորին «Дело Народа»-ն, չարդարարներից ու հրետայացիներից, միապետական-

ներից ու կադետներից հետ չմնալու համար, անվանում է «Երոցկու և Լենինի» իշխանութիւն, ահա թե ինչպիսի պրիմներ յեն հասնում ենքները)!!

Բայց վոչ «Новая Жизнь»-ը, վոչ «Дело Народа»-ն գիտակից բանվորներին չեն վախեցնի: «Կերենսկու կառավարութիւնը, — ասում եք դուք, — վոչ մի դեպքում չի յենթարկվի», այսինքն կկրկնի կորնելովշչինան, յեթե խոսենք ավելի պարզ, վորոշ շիտակ: Յեւ «Дело Народа»-յում գրող պարոնները համարձակվում են ասել, իբր թե այդ կլինի «քաղաքացիական պատերազմ», իբր թե դրանք — «սարսափելի հեռանկարներ են»!

Վոչ, պարոններ, բանվորներին չեք խաբէ: Այդ վոչ թե քաղաքացիական պատերազմ կլինի, այլ մի խումբ կորնելովյանների անհուսալի բռնաւոր, յեթե նրանք ուզում են «չենթարկվել» ժողովրդին և, ինչ կուզի լինի, պրովոկացիայի յենթարկել նրան՝ կրկնելու լայն մահաշարով այն, ինչ վերորդում կատարվեց կորնելովյանների նկատմամբ: Յեթե եսեքներն այդ են ուզում, յեթե եսեքների կուսակցութեան անդամ կերենսկին այդ է ուզում — նա կարող է մոլեգնութեան հասցնել ժողովրդին: Բայց բանվորներին ու դինվորներին դուք դրանով չեք վախեցնի, պարոններ:

Վորպիսի անսահման լիտիութիւն, խարդախեցին նոր Բուլիգինյան Դուման, խարդախումների միջոցով իրենց ոգնական վերցրին ռեակցիոն կոպերատորներին, գյուղական կուլակներին, դրանց վրա ավելացրին կապիտալիստներին ու կալվածատերերին (վորոնց ցենզավոր տարր են համարում) և կորնելովյաններին այդ բանդայի հետ միասին՝ ուզում են խոտակել ժողովրդի կամքը, բանվորների և գյուղացիների կամքը:

Դյուղացիական յերկրում բանն անտեղ են հասցրել, վոր ամենուրեք լայն հոսանքով ծավալվում է գյուղացիական ապստամբութիւն: Լավ մտածեք. 80 տոկոսով գյուղացիներից բաղկացած դեմոկրատիկ հանրապետութեան մեջ գյուղացիներին հասցրել են ապստամբութեան... Նույն այդ բանը «Дело Народа»-ն, Չերնովի լրագիրը, «սոցիալիստ-հեղափոխականներին» որգանը, վոր հոկտեմբերի 13 (սեպտեմբերի 30)-ին անամութիւն ունեցավ խորհուրդ տալ բանվորներին ու գյուղացիներին «տո-

մղած յերկարատե կռվի ճակատամարտերից մեկն է: Փայտ կոտորելիս տաշեղներն աջ ու ձախ կթռչեն:

«Ի՜նչ տանջալից բան է հեղափոխության այդ «բացառիկ բարդ իրադրությունը»,—այսպես է մտածում և զգում բուրժուական ինտելիգենտը:

«Մենք «նրանց» հույս տվինք, «նրանք» չեն համարձակվի առաջվա նման լիտի լինել: Ելի վոր դու անենք — նրանց մեր ուսերից բոլորովին դեն կզլորենք»,—այսպես է մտածում և զգում բանվորը:

* * *

Վեցերորդ և վերջին փաստարկումը—պրոլետարիատն «ընդունակ չի լինի դիմագրավելու թշնամական ուժերի բովանդակ ճնշումին, վորը կարբի-կտանի վոչ միայն պրոլետարիատի գիկատուրան, այլև դրան ափեկացրած ամբողջ հեղափոխությունը»:

Մի վախեցնեք, պարոններ, վախեցողը չենք: Մենք աեսել ենք այդ թշնամական ուժերը և նրանց ճնշումը հանձին կորնելով-չինայի (վորից վոչնչով չի տարբերվում կերենչինան): Թե պրոլետարիատն ու ամենաչքավոր գյուղացիությունը ինչպես սրբեցտարավ կորնելովչինան, ինչ խզալի և անողնական գրություն մեջ ընկան բուրժուազիայի կողմնակիցները և առանձնապես հարուստ ու հեղափոխությանն առանձնապես «թշնամի» մանր կալվածատերերի տեղական շերտերի փոքրթիվ ներկայացուցիչները, այդ բոլորը տեսան, ժողովուրդն այդ հիշում է: Հոկտեմբերի 13 (սեպտեմբերի 30)-ի «Дело Народа»-ն, հորդորելով բանվորներին «մի կերպ տոնել» կերենչինան (այսինքն կոնիլով-չինան) և կեղծված ծեղծիքիական Բուլիզինյան Դուսման մինչև Սահմանադիր ժողով (վորը հրավիրվում է ապստամբող գյուղացիության դեմ ձեռք առնվող «գլխավորական միջոցների» պաշտպանության տակ!), «Дело Народа»-ն հաճույքից խեղդվելով կրկնում է «Новая Жизнь»-ի հենց վեցերորդ փաստարկումը և մինչև խռատելը բղավում է՝ «Կերենսկու կառավարությունը վոչ մի դեպքում չի յենթարկվի» (Խորհուրդների իշխանությունը, բանվորների և գյուղացիների իշխանությունը, վորին «Дело Народа»-ն, ջարդարարներից ու հրատյացներից, միապետական-

ներից ու կադետներից հետ չմալու համար, անվանում է «Տրոցկու և Լենինի» իշխանություն, ահա թե ինչպիսի պրոմեներ յեն հասնում եներները)!!

Բայց վոչ «Новая Жизнь»-ը, վոչ «Дело Народа»-ն գիտակից բանվորներին չեն վախեցնի: «Կերենսկու կառավարությունը,—ասում եք դուք,—վոչ մի դեպքում չի յենթարկվի», այսինքն կկրկնի կորնելովչինան, յեթե խոսենք ավելի պարզ, վորոշ շիտակ: Յեվ «Дело Народа»-յում գրող պարոնները համարձակվում են ասել, իբր թե այդ կլինի «քաղաքացիական պատերազմ», իբր թե դրանք—«սարսափելի հեռանկարներ են»!

Վոչ, պարոններ, բանվորներին չեք խաբի: Այդ վոչ թե քաղաքացիական պատերազմ կլինի, այլ մի խումբ կորնելովյաններ շահուստի բուստ, յեթե նրանք ուզում են «չենթարկվել» ժողովրդին և, ինչ կուզի լինի, պրոմեցիայի յենթարկել նրան կրկնելու լայն մաշտաբով այն, ինչ Վերորդում կատարվեց կորնելովյանների նկատմամբ: Յեթե եսերենք այդ ևն ուզում, յեթե եսերենք կուսակցության անդամ Կերենսկին այդ և ուզում—նա կարող է մոլեգնություն հասցնել ժողովրդին: Բայց բանվորներին ու զինվորներին դուք դրանով չեք վախեցնի, պարոններ:

Վորպիսի անսահման լիտություն, խարդախեցին նոր Բուլիզինյան Դուսման, խարդախումների միջոցով իրենց ունական վերցրին ուսկցիոն կոպերատորներին, գյուղական կուլակներին, դրանց վրա ավելացրին կապիտալիստներին ու կալվածատերերին (վորոնց ցենզավոր տարր են համարում) և կորնելովյանների այդ բանդայի հետ միասին՝ ուզում են խորտակել ժողովրդի կամքը, բանվորների և գյուղացիների կամքը:

Գյուղացիական յերկրում բանն աշատեղ են հասցրել, վոր ամենուրեք լայն հոսանքով ծավալվում է գյուղացիական ապստամբություն: Լավ մտածեք. 80 տոկոսով գյուղացիներից բաղկացած դեմոկրատիկ հանրապետության մեջ գյուղացիներին հասցրել են ապստամբության... Նույն այդ բանը «Дело Народа»-ն, Չերնովի լրագիրը, «սոցիալիստ-հեղափոխականներին» որգանը, վոր հոկտեմբերի 13 (սեպտեմբերի 30)-ին անամոթություն ունեցավ խորհուրդ տալ բանվորներին ու գյուղացիներին «տո-

կալ», հոկտեմբերի 12 (սեպտեմբերի 29)~ի իր առաջնորդող հոգով-
ծում ստիպված եր խոստովանել:

«Համարյա վոշնչ չի արված մինչև այժմ՝ վերացնելու համար այն
ստրկական հարաբերությունները, վոր դեռևս իշխում են գյուղում— հատկապես
Կենտրոնական Ռուսաստանի գյուղում»:

Հենց այդ «Дело Народа»-ն հոկտեմբերի 12 (սեպտեմբերի
29)~ի նույն այդ առաջնորդողում առում է, վոր «ստորիպինյան
գործելակերպը դեռևս շատ է զգացվում» «հեղափոխական միևի-
աբրաններ» պրիոմների մեջ, այսինքն՝ այլ խոսքով ասած, խոսելով
ավելի պարզ ու հասարակ, ստիպիմակամներ է անվանում Կե-
րենսկուն, Նիկիտինին, Կիշկինին և Ընկ:

«Ստորիպինականներ» Կերենսկին ու Ընկ. հասցրին գյու-
ղացիությունն ապստամբության, հիմա գյուղացիների դեմ «ռազ-
մական միջոցներ» գործադրելով՝ մխիթարում են ժողովրդին Սահ-
մանադիր ժողով գումարելու խոստումով (թեև Կերենսկին ու
Ծերեթելին արդեն մեկ անգամ խաբել են ժողովրդին, հուլիսի 21
(8)~ին հանդիսավոր կերպով հայտարարելով, վոր Սահմանադիր
ժողովը կգումարվի ժամկետին, սեպտեմբերի 30 (17)~ին, իսկ հե-
տո դժեցիմ իրենց խոսքը և հետաձգելին Սահմանադիր ժողովի
գումարումը, հակառակ նույնիսկ մեծահիշ Դանի խորհուրդների—
հետաձգելին Սահմանադիր ժողովի գումարումը վոչ թե հոկտեմ-
բերի վերջին, ինչպես ուզում եր այն ժամանակվա մենշևիկական
Կենտգործկոմը, այլ նոյեմբերի վերջին): «Ստորիպինականներ»
Կերենսկին ու Ընկ. մխիթարում է ժողովրդին Սահմանադիր ժո-
ղովի մոտալուտ գումարումով, կարծես թե ժողովուրդը կարող է
հավատալ նրանց, ովքեր մեկ անգամ ստել են նման դրժում,
կարծես թե ժողովուրդը կարող է հավատալ Սահմանադիր ժողովը
կառավարության կողմից արդարացի կերպով գումարելուն, այն
կառավարության կողմից, վորը ռազմական միջոցներ է կիրառում
խուլ գյուղերում, այսինքն այն կառավարությունը, վորն ակնհայտ
կերպով փողարկում է գիտակից գյուղացիների քմահաճ ձերբա-
կալումներն ու ընտրությունների խաղախաղը:

Հասցնել գյուղացիներին ապստամբության և անամոթու-
թյուն ունենալ ասելու նրանց՝ «հարկավոր է «տոկալ», հարկա-

վոր է սպասել, վստահել այն կառավարությանը, վորը «ռազմա-
կան միջոցներով» է խաղաղեցնում ապստամբած գյուղացիներ-
ին»:

Բանը հասցնել հարյուր-հազարավոր ոռու գինվորների կո-
տորվելուն՝ հուլիսի 2 (հունիսի 19)~ից հետո կատարած հարձա-
ման ժամանակ, բանը հասցնել պատերազմը յերկարաձգելուն,
գերմանական նավաստիների ապստամբությանը, վորոնք շուրն
են նետում իրենց պետերին, — բանն այստեղը հասցնել, ամբողջ
ժամանակ ֆրազաբանելով խաղաղության մասին և արդարացի
հաշտություն չառաջարկելով բոլոր պատերազմողներին և անամո-
թություն ունենալ ասելու բանվորներին ու գյուղացիներին,
ասելու կոտորվող գինվորներին՝ «անհրաժեշտ է» «տոկալ», վըս-
տահացեք «ստորիպինական» Կերենսկու կառավարությանը, մի
ամսով ել վստահացեք կորնիլովյան դենեբալներին, դուցե նրանք
մի ամսվա ընթացքում ելի միջանի տասնյակ հազար գինվոր սրի
բերան տան... «Անհրաժեշտ է տոկալ»:

Անամոթությունն էլ ինչպես կլինի??

Վոչ, պարոնայք եսերներ, Կերենսկու կուսակցական կուլե-
զաներ, դուք չեք կարող խաբել գինվորներին!

Վոչ մի որ, վոչ մի ավելորդ ժամ չեն հանդուրժի Կերենսկու
կառավարությանը բանվորներն ու գինվորները, վորոնք գիտեն,
վոր Խորհրդային կառավարությունն անմիջապես կառարդարացի
հաշտության առաջարկ բոլոր պատերազմողներին, հետևապես
կառ, ամենայն հավանականությամբ, նաև անմիջական գինազադար
և շուտափուլից հաշտություն:

Վոչ մի որ, վոչ մի ավելորդ ժամ չեն հանդուրժի մեր գյու-
ղացիական բանակի գինվորները, վորպեսդ, հակառակ Խորհուրդ-
ներին կամքի, շարունակի մնալ Կերենսկու կառավարությանը,
վորը ռազմական միջոցներով է ճնշում գյուղացիական ապստամ-
բությունը:

Վոչ, պարոնայք եսերներ, Կերենսկու կուսակցական կուլե-
զաներ, դուք այլևս չեք կարող խաբել բանվորներին ու գյուղա-
ցիներին:

* *

Թշնամական ուժերի հախուռն ճնշման հարցում, վորպիսի

ճնշումը, ինչպես մահու չափ վախեցած «Новая Жизнь»-ն և հավատացնում, կորբի-կտանի պրոլետարիատի դիկտատուրան, կա ևս մի հրեշավոր տրամաբանական և քաղաքական սխալ, վորը կարող են չտեսնել միայն նրանք, ովքեր թույլ են տվել, վոր համարյա անմեղադիրտակույթյան հասցնելու աստիճան վախեցնեն իրենց:

«Թշնամական ուժերի ճնշումը կորբի-կտանի պրոլետարիատի դիկտատուրան» — ասում եք դուք: Լավ: Բայց չե՞ վոր դուք բոլորդ ել տնտեսագետներ եք ու կրթված մարդիկ, սիրելի համաքաղաքացիներ: Դուք բոլորդ ել դիտեք, վոր դեմոկրատիան բուրժուազիային հակադրելն անմատթյուն և և տղիաթյուն, վոր այդ միևնույն է, ինչ վոր փթերն արշիններին հակադրելը: Վորովհետև լինում և դեմոկրատական բուրժուազիա և մանր բուրժուազիայի վոչ-դեմոկրատական շերտեր (ընդունակ վանդեա սարքելու):

«Թշնամական ուժերը» — այդ ֆրազ և: Իսկ դրա դասակարգային հասկացողությունն է — բուրժուազիա (վորին պաշտպան են կանգնած նաև կալվածատերերը):

Բուրժուազիան՝ կալվածատերերի հետ միասին, ապա՝ պրոլետարիատը, այնուհետև՝ մանր բուրժուազիան, մանր տնտեսատերերը, և առաջին հերթին՝ գյուղացիությունը, — ահա այն յեքեք հիմնական «ուժերը», վորպիսի ուժերի յե բաժանվում Ռուսաստանը, ինչպես և յուրաքանչյուր կապիտալիստական յերկիր: Ահա յեքեք հիմնական «ուժերը», վորոնք վաղուց նշված են յուրաքանչյուր կապիտալիստական յերկրում (նաև Ռուսաստանում) վոչ միայն գիտական տնտեսական վերլուծությամբ, այլև բոլոր յերկիրների ամբողջ նորագույն պատմության քաղաքական փորձով, բոլոր յեվրոպական հեղափոխությունների՝ սկսած XVIII դարից՝ փորձով, 1905 և 1917 թվերի յեղու ողսական հեղափոխությունների փորձով:

Յեվ այսպես, ուրեմն, դուք սպառնում եք պրոլետարիներին նրանով, վոր բուրժուազիայի հախուռն ճնշումը կարբի-կտանի նրանց իշխանությունը: Սբան և միայն սբան և հանգում ձեր սպառնալիքը, ել վոչ մի ուրիշ բովանդակություն չկա նրա մեջ: Լավ: Յեթե, որինակ, բուրժուազիան կարող է սրբել-

տանել բանվորների և ամենաչքավոր գյուղացիների իշխանությունը, այն ժամանակ ել վոչինչ ուրիշ բան չի մնում, բացի «կոալիցիայից», այսինքն մանր բուրժուազիայի գաշինքից կամ համաձայնությունից՝ բուրժուազիայի հետ: Վոչ մի ուրիշ բան մտածել անգամ չի կարելի!

Մինչդեռ կոալիցիան փորձված է կես տարվա ընթացքում, նա հասցրել է կրախի, և դուք ինքներդ, սիրելի, բայց մտածելու անընդունակ քաղաքացիներ, վոր գրում եք «Новая Жизнь»-ում, ինքներդ հրաժարվեցի՞ք կոալիցիայից:

Ուրեմն ինչ է ստացվում:

Դուք այնպես եք խճճվել, «Новая Жизнь»-ում գրող քաղաքացիներ, թույլ եք տվել, վոր ձեզ այնպես վախեցնեն, վոր ամենահասարակ դատողության մեջ, նույնիսկ միմյև հիմքը չհասնող, այլ միմյև յեղեք հասնող հաշվի մեջ ծայրը ծայրին չեք կարողանում հասցնել:

Կամ ամբողջ իշխանությունը բուրժուազիային — այս բանը վաղուց է, վոր դուք չեք պաշտպանում, և բուրժուազիան ինքը նույնիսկ չի համարձակվում ձայն հանել սրա մասին, իմանալով, վոր դեռ մայիսի 3—4 (ապրիլի 20—21)-ին ժողովուրդն այդպիսի իշխանությունն իր ուսի մի շարժումով ցած դրոնց և այժմ կզլորի յուսադատիկ ափելի վճռական, ափելի անխնա կերպով: Կամ մանր բուրժուազիայի իշխանություն, այսինքն նրա և բուրժուազիայի կոալիցիա (դաշինք, համաձայնություն), վորովհետև ինքնուրույն և անկախ կերպով մանր բուրժուազիան իշխանություն վերցնել չի ուղում և չի կարող վերցնել, ինչպես ապացուցել է բոլոր հեղափոխություններին փորձը, ինչպես ապացուցում է նաև տնտեսական գիտությունը, վորը բացատրում է, վոր կապիտալիստական յերկրում կարելի յե պաշտպան կանգնել կապիտալին, կարելի յե պաշտպան կանգնել աշխատանքին, բայց չի կարելի դիմանալ՝ միջտեղը կանգնած մնալով: Այդ կոալիցիան Ռուսաստանում կես տարվա ընթացքում փորձվել է տասնյակ յեղափոխությունով և տապալվել է:

Կամ, վերջապես, ամբողջ իշխանությունը պրոլետարիներին և ամենաչքավոր գյուղացիներին, ընդդեմ բուրժուազիայի, նրա գիմադրությունը կոտրելու համար: Այս դեռևս փորձված չէ, և

այդ դուք եք, «Новая Жизнь»-ի պարոններ, վոր խորհուրդ եմ
սալիս ժողովրդին չփորձել այդ, վախեցնելով նրան բուրժուա-
զիայի հանդեպ ձեր ունեցած սեփական վախով:

Վոչ մի չորրորդ բան հնարել անգամ չի կարելի:

Նշանակում եմ, յեթե «Новая Жизнь»-ը վախենում ե պրո-
լետարիատի դիկտատուրայից և հրաժարվում ե նրանից այն
պատճառով, վոր իբր թե հնարավոր ե, վոր պրոլետարական իշ-
խանությունը պարտվի բուրժուազիայի հռնդեպ, ապա այդ հա-
վասարագոր ե գաղտնաբար վերադառնալուն կապիտալիստների
հետ համաձայնողականությամբ դիմելու դիրքին!!! Լույսի պես պարզ
ե, վոր ով վախենում ե դիմադրությունից, ով չի համաձայնում այդ
դիմադրությունը կոտրելու հնարավորությանը, ով սովորեցնում
ե ժողովրդին՝ «վախեցեք կապիտալիստների դիմադրությունից,
գուք անկարող կլինեք նրանց դիմանալ», — նա դրանով իսկ կոչ
ե անում նորից դիմելու համաձայնողականության կապիտալիստ-
ների նկատմամբ:

Անգնական և խղճալի կերպով մոլորվել ե «Новая Жизнь»-ը,
ինչպես մոլորվել են այժմ բոլոր մանր-բուրժուական դեմոկրատա-
ները, վորոնք տեսնում են կոալիցիայի կրակը, չեն համարձակ-
վում բացեիբաց պաշտպանել այդ կոալիցիան և միևնույն ժամա-
նակ վայելում են բուրժուազիայի պաշտպանությունը, վախենում
են պրոլետարների և ամենաչքավոր գյուղացիության լրակատար
իշխանությունից:

*
* *

Վախենալ կապիտալիստների դիմադրությունից և միևնույն
ժամանակ իրեն հեղափոխական անվանել, ցանկալ սոցիալիստ
համարվել — վերալիս խայտառակություն: Համաշխարհային սո-
ցիալիզմը, վորին փչացրել ե ոպորտունիզմը, գաղափարականապես
ինչքան ընկած պետք ե լինել, վորպեսզի կարողանային այսպիսի
ձայներ հնչել:

Կապիտալիստների դիմադրության ուժը մենք արդեն տե-
սել ենք, ամբողջ ժողովուրդը տեսել ե, վորովհետեւ կապիտալիստ-
ները մյուս դասակարգերից գիտակից են և մեկին ըմբռնեցին
թորհուրդների նշանակությունը, մեկին լարեցին իրենց բովանդակ

ուժերը մինչև վերջին աստիճանը, գործի դրեցին բոլոր և ամեն
միջոցներ, գործադրեցին իրենց ամբողջ հնարագիտությունը, հա-
սան ստի և բաժառանքի գործադրման չտեսնված ձևերի, գինյու-
րական դավադրություններ սարքելու, վորպեսզի վիժեցնեն խո-
հուրդները, վոչնչի հավասարեցնեն նրանց, պոռնկացնեն նրանց
(մենչեիկներին և եսերների ոգնությամբ), նրանց վերածեն խո-
սարանների, հոգնեցնեն գյուղացիներին ու բավորներին ամիս-
ներ և ամիսներ տեղո ամենադատարկ խոսելաբանությամբ ու
հեղափոխություն խաղալով:

Իսկ պրոլետարների և ամենաչքավոր գյուղացիների դիմա-
դրության ուժը մեզմ դեռևս չեմք տեսել, վորովհետեւ այդ ուժը
կշտկվի և իր ամբողջ հասակով մեկ կկանգնի մեր առաջ միայն
այն ժամանակ, յերբ իշխանությունը պրոլետարիատի ձեռքին
կլինի, յերբ տասնյակ միլիոն մարդիկ, վորոնց ճգմել ե կարիքն
ու կապիտալիստական ստրկությունը, փորձով կտեսնեն, կզգան,
վոր իշխանությունը պետության մեջ ընկել ե ճնշված դասակար-
գերի ձեռքը, վոր իշխանությունն ոգնում ե չքավորներին՝ պայ-
քարելու կալվածատերերի և կապիտալիստների դեմ, վոր նա
կոստում ե վերջինների դիմադրությունը: Միայն այդ դեպ
քում մենք կկարողանանք տեսնել՝ դեռևս կապիտալիստներին
հակահարված տալու ինչպիսի կուսական ուժեր են թագնված ժո-
ղովրդի մեջ, միայն այն ժամանակ իհայտ կգա այն, ինչին Նի-
գելսը «թագնված սոցիալիզմ» անունն ե տալիս, միայն այն ժա-
մանակ յուրաքանչյուր ՏԱՍ հազար ակնհայտ կամ թագնված,
գործողությամբ կամ պասսիվ համառությամբ իրենց ելությունն
իհայտ բերող՝ բանվոր դասակարգի իշխանության թշնամիների
դեմ կբարձրանան մեկ միլիոն նոր մարտիկներ՝ մինչ այդ քաղա-
քականապես քնած, կարիքի պատճառած տանջանքների և հու-
սահատության մեջ իրենց գոյությունը քաշ տվող մարդիկ, վո-
րոնք կորցրել են իրենց հավատը, թե իրենք ել մարդ են, թե
իրենք ել ապրելու իրավունք ունեն, թե իրենց ել կարող ե ծա-
ռայել արդի քաղաքակրթված պետության վողջ գորությունը, թե
պրոլետարական միլիցիայի ջոկատներն իրենց ել լրակատար վըս-
տահությամբ կանչում են անմիջական, ամենամոտիկ, ամենորոյա
մասնակցության՝ պետության կառավարման գործում:

Կապիտալիստները կալվածատերերի հետ միասին, պալ. Պլեխանովները, Բրեշկովսկայաները, Օբերեթելիները, Չերնովները և Լենկ. բարենհաճ մասնակցությունը, արին ամենը, վորպեսզի պղծեն ղեմակրատիկ հանրապետությունը, պղծեն այն՝ հարուստների նկատմամբ այն աստիճան հաճոյակատարությունն անելով, վոր ժողովրդին տիրում և թմրածությունն, անտարբերությունն, նրա համար վողգ մեկ է, վորովհետև քաղցածը չի կարող տարբերել հանրապետությունը միապետությունից, ցրտատոչոր, բոկոտն, տառապած զինվորը, վորը զոհ է գնում հանուն ուրիշների շահերի, անկարող և հանրապետությունն սիրել:

Իսկ յերբ վերջին սեպտործ բանվորը, ուղածդ գործադուրկը, յուրաքանչյուր խոհարարուհի, ամեն մի քայքայված դուղացի տեսնի — վոչ թե լրագրերից իմանա, այլ սեփական աչքերով տեսնի, — վոր պրոլետարիան իշխանությունը ստորաքարշությունն չի անում հարուստների նկատմամբ, այլ ողնում է չքավորներին, վոր այդ իշխանությունը կանգ չի առնում հեղափոխական ձեռնարկումների առաջ, վոր նա վերցնում է պորտաբույծից նրա ավելորդ մթերքները և տալիս է քաղցածներին, վոր նա ստիպողական ճանապարհով անթեթևաններին տեղավորում է հարուստների բնակարանում, վոր նա հարկադրում է հարուստներին վճարել կաթի գինը, բայց չի տալիս նրանց վոչ մի կաթիլ կաթ, մինչև դրանով գոհացուցիչ չափով չբավարարվեն բոլոր չքավոր ընտանիքների մանուկները, վոր հողն անցնում է աշխատավորության ձեռքը, ֆաբրիկաներն ու բանկերը մտնում են բանվորների կոնտրոլի տակ, վոր իրենց հարստությունը թաղցնելու համար միլիոնատերերին սպասում է անհապաղ և լուրջ պատիժ, այլ — յերբ չքավորը տեսնի այդ և զգա այդ, — այն ժամանակ կապիտալիստների և կուլակների վոչ մի ուժ, հարյուրավոր միլիարդներ դարձնող համաշխարհային ֆինանսական կապիտալի վոչ մի ուժ չի հաղթի ժողովրդական հեղափոխությանը, այլ, ընդհակառակը, այդ նեղափոխությունը կհաղթի վողջ աշխարհին, վորովհետև բոլոր յերկիրներում հասունանում է սոցիալիստական հեղաշրջումը:

Մեր հեղափոխությունն անհաղթելի յե, յեթե չվախենա ինքն իրենից, յեթե նա վողջ իշխանությունը պրոլետարիատի

ձեռքը տա, վորովհետև մեր հետևը կանգնած են դեռևս պրոլետարիատի անչափելիորեն ավելի մեծ, ավելի դարգացած, ավելի կազմակերպված համաշխարհային ուժերը, վորոնց ժամանակավորապես ճգմել է պատերազմը, բայց չի վոչնչացրել, այլ, ընդհակառակն, ավելի յե բազմապատկել:

* *

Վախենալ, թե բոլշևիկների իշխանությունը, այսինքն պրոլետարիատի իշխանությունը, վորին (պրոլետարիատին) ապահովված է ամենաչքավոր դուղացիությունն անձնուրաց աջակցությունը, «կարեն» յերկիր յերեսից պարոնայք կապիտալիստները: Վոչպիսի կարճատեսություն, վոչպիսի անարգ վախ ժողովրդից, վոչպիսի կեղծավորություն: Այդ յերկրյալը իհայտ բերող մարդիկ պատկանում են այն «բարձր» (կապիտալիստական չափիչով բարձր, իրականում՝ նիստ) «հասարակությունը», վորն արտասանում է «արդարություն» բառը, ինքը չհավատալով դրան, ըստ սովորության, վորպես մի ֆուգա, — առանց նրա մեջ վորևէ բան վանդակություն զննելու:

Ահա ձեզ մի որինակ.

Պ. Պեշխոնովը հայտնի կիսակաղեւ է: Ավելի չափավոր աշխատավորական, Բրեշկովսկայաների ու Պլեխանովների համախոհ — չի գտնվի: Բուրժուազիայի հանդեպ ավելի հաճոյակատար մինիստր չի յեղել: «Կոալիցիայի», կապիտալիստների հետ համաձայնություն կնքելու ավելի ջերմ կողմնակից աշխարհ չի տեսել:

Բայց ահա թե ինչպիսի խոստովանություններ է նախադրված յեղել անել այս պարոնը «Իեմոկրատական» (կարգա «Բուլշևիկյան») Սորհրդակցության նիստում արտասանած իր ճառում, ըստ պաշտպանողական «Известия»-յի հաղորդագրություն.

«Կա յերկու ծրագիր. Մեկը, այդ — խմբական պահանջների, դասակարգային և ազգային պահանջների ծրագիրն է: Այս ծրագիրն ամենից բացահայտ պաշտպանում են բոլշևիկները: Սակայն դեմոկրատիայի մյուս մասերի համար էլ բնավ հեշտ չէ հրաժարվել այս ծրագրից: Չե՞ վոր սրանք աշխատավորական մասսաների պահանջներն են, զրկված և ճնշված ազգությունների պահանջները: Յե՞լ այդ իսկ պատճառով դեմոկրատիայի համար այնքան էլ հեշտ չէ

կազմել իր կապերը բուլղերի հետ, հրաժարվել այդ պատկառարարական պահանջներին՝ ամենից առաջ նրա համար, վոր այդ պահանջներն ըստ իրենց ելու-թյան արդարացի չեն: Բայց այս ծրագիրը, վորի համար մենք մաքառել ենք հեղափոխությունից առաջ, վորի համար հեղափոխություն ենք կատարել և վորը մենք բոլորս ել այլ պայմաններում շատ համակարգի կապապահանջներ, տվյալ պայմաններում հակադասական վտանգ և ներկայացնում: Այժմ վտանգն ավելի մեծ է այն պատճառով, վոր այդ պահանջներն առաջադրվում են այնպիսի մի մոմենտում, յերբ դրանց բավարարելը պետության համար անկարելի բան է: Հարկավոր է պաշտպանել ու պահել նախ ամբողջը — պետությունը, փրկել նրան կործանումից, և սրա համար կա միայն մի ճանապարհ՝ վոչ թե բավարարումն պահանջներին, վորքան ել արդարացի և ուժեղ թվային զբառնք, այլ, ընդհակա-ռակը, սահմանափակումներ, զոհաբերություններ, վոր հարկավոր է անել բոլոր կողմերից» («Известия ЦИК», 30 (17) սեպտեմբերին):

Պ. Պեշեխոնովը չի հասկանում, վոր քանի վոր իշխանու-թյան գլուխ են կանգնած կապիտալիստները, ինքը պաշտպանում է վոչ թե ամբողջ, այլ ոռու և «դաշնակից» իմպերիալիստական կապիտալի շահադիտական շահերը: Պ. Պեշեխոնովը չի հասկանում, վոր պատերազմը դադարում է հափշտակիչ, իմպերիալիստական, կոդապտիչ լինել միայն կապիտալիստների, նրանց զաղտնի պայ-մանադրերի, նրանց անհեշտիանների (ոտարների հողերի հափշտա-կում), նրանց բանկային ֆինանսական գուհանքների հետ կա-պերը խզելուց հետո: Պ. Պեշեխոնովը չի հասկանում, վոր միայն զբառնք հետ, յեթե հակառակորդը մերժի պաշտոնապես նրան առաջարկված արդարացի հաշտությունը, պատերազմը կգառնա պաշտպանողական, արդարացի պատերազմ: Պ. Պեշեխոնովը չի հասկանում, վոր կապիտալի լուծը թոթափած, հողը գլուղացիներին տված, բանկերն ու ֆաբրիկաները բանվորական կոնտրոլի տակ դրած յերկրի պաշտպանունակությունը ցառ անգամ բարձր կլինի կապիտալիստական յերկրի պաշտպանունակությունին:

Յեվ վոր գլխավորն է,—պ. Պեշեխոնովը չի հասկանում, վոր հարկադրված լինելով ընդունել բուլղերի արդարացի լինելը, ըն-դունել, վոր նրա պահանջները պահանջներն են «առխառափորտակա մասնակցության, այսինքն բնակչության մեծամասնության», —նա դրա-նով հանձնում է իր ամբողջ դիրքը, վորը մանր-բուրժուական դեմոկրատիայի ամբողջ դիրքը:

Ահա թե ինչու են մեր ուժեր: Ահա թե ինչու մեր կառա-

վարությունն անհաղթելի կլինի. այն պատճառով, վոր նույնիսկ մեր հակառակորդները հարկադրված են խոստովանել, թե բուլղերյան ծրագիրը՝ «աշխատավորական մասսաների» և «ճնշված ազգու-թյունների» ծրագիր է:

Ձե վոր պ. Պեշեխոնովը քաղաքական բարեկամն է կադետ-ների, «Единство»-յի և «Дело Народа»-յի մարդկանց, Բրեշ-կովսկայաների և Պլեխանովների, նա ներկայացուցիչն է կու-լակների և այնպիսի պարոնների, վորոնց կանայք և քույրերը վաղը կգային իրենց հովանոցի կոթերով հանելու դեռևս վերջ-նականապես չապանված բուլղերի աչքերը, յեթե բանն այն-տեղը հասներ, վոր Կոնիլովի զորքը կամ (վոր բոլորովին մի-կնույնն է) Կերենսկու զորքերը հաղթեյին նրանց (բուլղերի):

Յեվ այսպիսի պարոնը հաղկադրված է խոստովանել բուլղե-վիկների պահանջներին «արդարացի» լինելը:

Նրա համար «արդարությունը» միայն ֆոռա է: Բայց կիսապրոլետարներին մասսաների համար, քաղաքի և գյուղի մանր բուրժուազիայի մեծամասնության համար, վորոնց պատերազմը քայքայել է, խռտանգել, տանջել,—այդ ֆոռա չէ, այլ քաղցա-մահի, մի կտոր հացի ամենասուր, ամենապրոդ, ամենամեծ հարց: Ահա թե ինչու վոչ մի քաղաքականության համար հենարան չի կառելի դարձնել «կոալիցիան», քաղցածների և քայքայվողների շահերը շահագործողների շահերին հետ «հաշտեցնելը»: Ահա թե ինչու այդ մասսաների, նրանց ճնշող մեծամասնության կողմից բուլղերի կառավարության ավակցելն ապահովված է:

Արդարությունը դատարկ խոսք է,—ասում են ինտելիգենտ-ները և այն անպատկառները, վորոնք առամաղիլ են իրենց մարքսիստ հայտարարել այն բարձրամարձ հիման վրա, վոր ի-րենք «դիտել են» անտեսական մատերիալիզմի «հեմաուսեյակը»:

Գաղափարներն ուժ են դառնում, յերբ նրանք տիրում են մասսաներին: Յեվ հենց այժմ բուլղերի կողմը, այսինքն հեղափո-խական-պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմի ներկայացուցիչ-ները, իրենց քաղաքականությամբ մարմնավորել են այն դադա-փարը, վորն ամբողջաշխարհում շարժման մեջ է դնում անընդգր-կելի աշխատավորական մասսաներին:

Միայն արդարությունը, միայն շահագործման դեմ զայրույ-

Թով լցված մասսաների զգացմունքը յերբեք նրանց չեր հասցնի սոցիալիզմ տանող ճիշտ ճանապարհին: Բայց յերբ կապիտալիզմի շնորհիվ ամենց խոշոր բանկերի, սինդիկատների, յերկաթուղիների և այլն նյութական ապարատը, յերբ առաջավոր յերկիրների մեծ աշար, վորոնց գործադրումն արգելափակում և կապիտալիզմը, յերբ գիտակից բանվորները համախմբեցին ¹⁾ միլիոնանոց կուսակցութիւն, վորպիսիս պլանաչափ կերպով իրենց ձեռքը վերցնեն այդ ապարատը և բանի գցեն այն, վայելիլով բոլոր աշխատավորների և շահագործվողների աջակցութիւնը,—յերբ առկա յեն այս պայմանները,—այն ժամանակ յերկրագնդի վրա չի գտնվի այն ուժը, վորը կարողանար խանգարել բոլշևիկներին, յեքն նրանք բույլ չթան իրենց վախեցնել և կարողանան իշխանութիւնն իրենց ձեռքն առնել, իրենց ձեռքին պահել այն՝ մինչև համաշխարհային սոցիալիստական հեղափոխութեան հաղթանակը:

ՎԵՐՋԱՐԱՆ

Նախորդ տողերն արդեն գրված էյին, յերբ «Новая Жизнь»-ի հոկտեմբեր 14 (1)-ի առաջնորդողը բերեց բթմամտութեան մի նոր գոհար, իսկ այդ բթմամտութիւնը վտանգավոր և մասնավանդ այն պատճառով, վոր թաղնվում և բոլշևիկներին համակրելու դրոշի և այսպիսի իմաստուն ֆիլիստերական դատողութեան քողի տակ՝ «Թույլ չպետք և տալ վոր քեզ պրովոկացիայի լինթարկեն» (Թույլ չտալ, վոր քեզ վորսան այն ճիշերը պրովոկացիայի առթիվ, վորոնց նպատակն և վախեցնել բոլշևիկներին և դրդել նրանց, վոր իշխանութիւնն իրենց ձեռքը չառնեն):

Ահա այդ գոհարը.

«Շարժումների դասերը, վորպիսիք են, որինսի, հուլիսի 16—18 (3—5)-ի շարժումը՝ մեկ կողմից և կորնիլովյան ուրերը՝ մյուս կողմից, լիակատար պարզութեամբ ապացուցեցին, վոր բնակչութեան մեջ ամենաազդեցիկ որդաններն իր արամադրութեան տակ ունեցող դեմոկրատիան անհաղթելի յի, յերբ քաղաքացիական պատերազմում պաշտպանողական դիրք և բռնում, և պարտութիւն և կրում, կորցնելով բոլոր միջանկյալ, տատանվող տարրերին՝ յերբ իր ձեռքն և վերցնում հարձակողական նախաձեռնութիւնը»:

Յեթե բոլշևիկները վորեւ ձեռով հայտաբերեյին վորեւ դիշողականութիւն այնպիսի ֆիլիստերական բթմամտութեան նկատմամբ, վորպիսին արտահայտված և այս դատողութեան մեջ, ապա նրանք կորստի կմատնեյին և՛ իրենց կուսակցութիւնը, և՛ հեղափոխութիւնը:

Վորովհետև այս դատողութեան հեղինակը, հանձն առնելով խոսել քաղաքացիական պատերազմի մասին (մի նյութ, վորն իսկ վոր համապատասխան և բոլոր տեսակետներից հաճելի մի տիկնոջ ուժերի), աներևակայելի կոմիկականութեան հասնող չափով ազավողել և պատմութեան դատեցն այս հարցի վերաբերյալ:

Ահա թե ինչպես եր դատում այդ դասերի մասին, պատմութեան այդ հարցի վերաբերյալ դասերի մասին՝ պրոլետարական նորեն-հեղափոխական տակտիկայի ներկայացուցիչ և հիմնադիր Կարլը Մարքսը.

«Ապստամբութիւնն արվեստ և, ճիշտ այնպես, ինչպես և պատերազմը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, նա յենթակա յի վորոշ կանոններ,

վորոնց մոռանալը դեպի կորուստ և տանում այդ կանոնները չպահպանելու մեջ մեղավոր հանդիսացող կուսակցությունը: Այդ կանոնները, լինելով տրամաբանական հետևանքն կուսակցությունների կյանքի, այն պայմաններին էլ կյանքի, վորոնց հետ նման գեպը ունի և որովհետև ենթ լինում գործ ունենալ, այնքան պարզ են ու հասարակ, վոր 1848 թվի կարճատև փորձը գոհացուցիչ չափով ծանոթացրեց գերմանացիներին այդ կանոններին: Նախ՝ յերբեք չպետք է խաղալ ապստամբության հետ, յեթե չկա մինչև վերջ զնալու վճռականությունը (տառացի ասած՝ հարկավոր է հալվի առնել այդ խաղի բոլոր հետևանքները): Ապստամբությունը հավասարություն է վերին աստիճանի անորոշ մեծությունների, վորոնց արժեքը կարող է փոխվել յուրաքանչյուր ուր: Այն մարտական ուժերը, վորոնց դեմ հարկավոր է լինում գործել, ամբողջապես իրենց կողմն ունեն կազմակերպվածության, դիպցիպլինայի և տրադիցիոն հեղինակության առավելությունը» (Մարքսը նկատի ունի ապստամբության ամենից «բեկվարին» դեպքը՝ ընդդեմ հին «հաստատուն» իշխանության, ընդդեմ այնպիսի բանակի, վորին հեղափոխությունն ու կառավարության տատանումների ազդեցությունը դեռևս չի կազմավորվել): «Եթե ապստամբները չկարողանան մեծ ուժեր հավաքել իրենց հակառակորդի դեմ, նրանց կշախմատեն ու կվռնչապնեն Ֆերկրորդ, յերբ ապստամբությունն սկսված է, այդ դեպքում հարկավոր է գործել մեծագույն վճռականությամբ և հարձակման անցներ: Պաշտպանողականությունը յուրաքանչյուր դիմված ապստամբության մասն է. պաշտպանվելիս նա կործանվում է, նախքան կկարողանալ չափել իր ուժերը թշնամու ուժերի հետ: Հարկավոր է հակառակորդին հանկարծակի բերել քանի դեռ նրա զորքերը ցրված են, հարկավոր է յուրաքանչյուր ուր ձեռք բերել նորոշում, թեկուզ և վոչ մեծ, հաջողություններ. հարկավոր է ձեռքից չուռլ բաբոյական դերակալությունը, վոր տվել է քեզ՝ ապստամբների առաջին հաջող շարժումը. հարկավոր է քո կողմը դրավել այն տատանվող տարրերին, վորոնք միշտ գնում են ավելի ուժեղի հետևից և միշտ կանգնում են ավելի հուսալի կողմը. հարկավոր է թշնամուն նահանջի հարկադրել, նախքան նա կկարողանա հավաքել իր զորքերը քո դեմ. մի խոսքով՝ գործիչ համաձայն հեղափոխական տակտիկայի մինչև որս հայտնի վարպետներից մեծագույնի՝ Դանտոնի, խոսքի՝ համարձակություն համարձակություն և դարձյալ համարձակություն» («Հեղափոխությունը և հակահեղափոխությունը Գերմանիայում», 1907 թ. գերման. հրատարակ., էջ 118):

Մենք այդ բոլորը փոխել ենք, — կարող են ասել իրենց մասին «Новая Жизнь»-ի «նույնպես-մարքսիստ» պարոնները, — մենք յեռակի համարձակության փոխարեն ունենք յերկու բաբոյականություն, «մեր յերկուսն է՝ չափավորություն և ակուրատություն»: «Մեզ» համար համաշխարհային պատմության փորձը, ֆրանսական մեծ հեղափոխության փորձը — վոչինչ է: «Մեզ»

համար կարևոր է 1917 թվի յերկու շարժումների փորձը, վոր ազավաղվել է շնորհիվ Մուլախյան ակնոցի:

Դիտենք այդ փորձն առանց այդ սիրելի ակնոցի:

Հուլիսի 16—18 (3—5)-ը դուք հառկադրում եք «քաղաքացիական պատերազմին», վորովհետև դուք հաժատացել ել Ալեքսանդրին, Պերեվերզևին և Ընկ.: «Новая Жизнь»-ի պարոններ համար բնորոշ է, վոր նրանք այդպիսի մարդկանց են հաժատում (ինքնուրույն կերպով բացարձակապես վոչինչ չանելով հուլիսի 16—18 (3—5)-ի մասին ճեղքկոյություններ հավաքելու համար, չնայած մեծ ամենորյա թերթերի հակայական ապարատ ունենալուն):

Բայց նույնիսկ մի բոպե յենթադրենք, վոր հուլիսի 16—18 (3—5)-ը վոչ թե քաղաքացիական պատերազմի սկզբնավորումն էր, վորին բոլշևիկները պահեցին սկզբնավորման սահմաններում, այլ իսկական քաղաքացիական պատերազմ: Յենթադրենք, թե այդպես է:

Իսկ ի՞նչ է ապացուցում, այդ դեպքում, այս դասը:

Առաջին՝ այն, վոր բոլշևիկները հարձակման չեն անցել, քանի վոր անվիճելի յե, վոր հուլիսի 16—17 (3-ից լույս 4-ի) դիշերը և նույնիսկ 17 (4)-ին նրանք խիստ շատ բան կհանկյին, յեթե հաբձակման դիմեյին: Պաշտպանողականությունը նրանց թուլությունն էր, յեթե դատելու լինենք քաղաքացիական պատերազմի մասին (ինչպես դատում է «Новая Жизнь»-ը, և վոչ թե տարերային պոռթկումը մայիսի 3—4 (ապրիլի 20—21)-ի տիպի դեմոնստրացիայի փոխվելու մասին, ինչպես փաստերն են վկայում):

Ուրեմն «դասը» վկայում է «Новая Жизнь»-ի իմամտուններին դեմ:

Ֆերկրորդ՝ յեթե բոլշևիկները հուլիսի 16—17 (3—4)-ին նույնիսկ նպատակ չեյին դրել ապստամբություն բարձրացնել, յեթե բոլշևիկների վոչ մի կոյեզիտ նման հարց նույնիսկ չի դրել, դրա պատճառը դուրս է «Новая Жизнь»-ի հետ մեր ունեցած վիճի սահմաններից: Վորովհետև մենք վիճում ենք «քաղաքացիական պատերազմին» դաս էր ի մասին, այսինքն ապստամբության մասին և վոչ թե այն մասին, յերբ իր կողմը մեծամաս-

նությունն չունենալը հեղափոխական կուսակցութեանը հետ ե պահում ապստամբութեան մտքից:

Վորովհետեւ բոլորին հայտնի յե, վոր բոլշեիկները մեծամասնութիւն ստացան թե մայրաքաղաքների խորհուրդներում, թե յերկրում (ձայների ամէլի քան 49 տոկոսը Մոսկվայում) միայն 1917 թվի հուլիսից շատ ավելի ուշ, ուստի «դասերն ել» նորից բոլորովին այլ բան են դուրս գալիս, բոլորովին այլ բան, քան աշխատող կուղենար տեսնել նոյնօրինական՝ ամեն կողմով հաճելի՝ տիկիներ:

Վոչ, վոչ, ամէլի լավ ե քաղաքականութեան ձեռք մի դարկեք, «Новая Жизнь»-ում գրող քաղաքացիներ!

Յեթե հեղափոխական կուսակցութեանը մեծամասնութիւնն չունի հեղափոխական դասակարգերի առաջավոր շրջաններում ե յերկրում, ապա խոսք անգամ չի կարող լինել ապստամբութեան մասին: Բացի դրանից, ապստամբութեան համար հարկավոր են. 1) հեղափոխութեան հասունանալը համազգային մասշտաբով. 2) հնի, որինակ՝ «կոալիցիոն» կառավարութեան, լիակատար բարոյական ե քաղաքական կրախը. 3) մեծ տատանումներ բոլոր միջանկյալ տարբեր բանակում, այսինքն նրանց բանակում, ովքեր կառավարութեան կողմն են վոչ լիովին, թեև յերեկ լիովին նրա կողմն ելին: Ինչո՞ւ «Новая Жизнь»-ը խոսք բացելով հուլիսի 16—18 (3—5)-ի «դասերի» մասին, նուրիսկ չնկատեց այս շատ կարևոր դասը: Վորովհետեւ վոչ թե քաղաքագետներ են ձեռք դարկել քաղաքական հարցի, այլ բուրժուազիայի կողմից վախի մատնված ինտելիգենտական խմբակի մարդիկ:

Այնուհետեւ: Յերբորդ՝ փաստերն ասում են, վոր հենց հուլիսի 16—17 (3—4)-ից հետո, հենց պարոնայք Օսերիթելիների ե նրանց հուլիսյան քաղաքականութեան մեղացման հետեանքով, հենց այն բանի հետեանքով, վոր մասնաւոր բոլշեիկներին մեջ տեսան իրենց առաջավոր մարտիկներին, իսկ «սոցիալ-բոլիստների»՝ մեջ՝ դավաճաններին, — հենց դրա հետեանքով սկսվում ե եսերների ե մենշեիկների կազմալուծումը, Այդ կազմալուծումը

* Այսինքն մենշեիկներին ե եսերներին, վորոնք բոլ (դաշինք, կոալիցիա) ելին կազմել բուրժուազիայի հետ յոմը

դեռևս կորնիլովչիկայից առաջ լիովին ապացուցել են Պիտերի* սեպտեմբերի 2 (ոգոստոսի 20)-ի ընտրութիւնները, վորոնք բոլշեիկներին ամին հաղթութիւն, իսկ «սոցիալ-բոլիստներին»՝ ջախջախում: («Дело Народа»-ն նորերս փորձեց հերքել այդ, քաղցնելով բոլոր կուսակցութիւններին վերաբերող հանրագումարները, բայց դա ինքնախաբեկութիւն ե ե ընթերցողին խաբել: «ДЕНЬ»-ի սեպտեմբերի 6 (ոգոստոսի 24)-ի ամլայնիւրով, վորոնք վերաբերում են միայն քաղաքներին, կադետներին տըրված ձայների տոկոսը 22-ից բարձրացել ե 23-ի, իսկ նրանց ստացած ձայների բացարձակ թիւը պակասել ե 40 0/0-ով. բոլշեիկներին տըրված ձայների տոկոսը 20-ից բարձրացել ե 33-ի, իսկ նրանց տըրված ձայների բացարձակ թիւը պակասել ե ընդամենը 10 0/0-ով. բոլոր «միջին» կուսակցութիւններին տըրված ձայների տոկոսը 58-ից իջել ե 44-ի, իսկ նրանց ստացած ձայների բացարձակ թիւը պակասել ե 60 0/0-ով!!!):

Եսերների ե մենշեիկների կազմալուծումը հուլիսյան որերից հետո ե մինչև կորնիլովյան որերը ապացուցված ե նաև նրանով, վոր «ձախ» թեև աճել ե թե մեկ ե թե մյուս կուսակցութեան մեջ, վորպիսի աճումը հասել ե համարյա 40 0/0-ի. ապ. Կերենսկիներին կողմից հալածվող բոլշեիկներին «վրեժն» ե այդ:

Պրոլետարական կուսակցութիւնը, չնայած վոր նա «կորցրեց» իր միջանի հարյուր անդամներին, հսկայաչափ ռախից հուլիսի 16—17 (3—4)-ից, վորովհետեւ հենց այդ ծանր որերին մասնաւոր հասկացան ե տեսան նրա նվիրվածութիւնը ե եսերների ու մենշեիկների դավաճանութիւնը: «Դասն», ուրեմն, ստացվում ե բոլորովին, բոլորովին վոչ աշխատող, ինչ «նոյնօրինականներն» ելին առում, այլ ուրիշը՝ յեռացող մասնաւորից միջհետեան դեպի «դեմոկրատիայի Մոլչալիկները», ե յեթե ապստամբում ես, ապա դիմիր հարձակման՝ քանի թշնամու ուժերը ցրված են, թշնամուն հանկարծակիի բեր:

Այսպես չէ, «Новая Жизнь»-ի պարոնայք «նույնպես մարքսիստներ»:

* Նկատի յեն առնված քաղաքային ե ուսումնական դումաների ընտրութիւնները յոմը:

Թե՛ «մարքսիզմ» այն է, վոր առկա էր հիմք չդրածնեք որքեկեկ ղրության ճիշտ հաշվառումը, այլ անստորեն և առանց քննադատելու իրար խառնենք և՛ «քաղաքացիական պատերազմը», և՛ «Խորհուրդների համագումարը և Սահմանադիր ժողովի գումարումը»:

Բայց չե՛ վոր այդ ուղղակի ծիծաղելի յե, պարոններ, չե՛ վոր այդ ամբողջապես ծաղր և թե՛ մարքսիզմի հասցեյին, թե՛ ամեն մի տրամաբանության հասցեյի առհասարակ!

Յեթե իրերի որքեկեկ ղրությունը հիմք չի տալիս մինչև քաղաքացիական պատերազմի՝ հասցենելու աստիճան սրել դասակարգային կռիվը, այդ դեպքում դուք ինչո՞ւ խոսք բացեցիք «քաղաքացիական պատերազմի» մասին՝ «Խորհուրդների համագումարի և Սահմանադիր ժողովի գումարման» առ քի վ: (Հենց այսպես է վերնագրված մեր քննության առարկա հանդիսացող «Новая Жизнь»-ի առաջնորդը): Այդ դեպքում հարկավոր է պարզ ասել ընթերցողին և ապացուցել նրան, վոր որչեկտիվ ղրության պայմաններում քաղաքացիական պատերազմի հող չկա, և վոր այդ պատճառով կարելի յե և անհրաժեշտ և տակտիկայի անկյունաքար դարձնել խաղաղ, սահմանադրորեն լեզալ, իրավաբանորեն և պարլամենտականորեն «պարզ» բաներ, վորպիսիք են Խորհուրդների համագումարը և Սահմանադիր ժողովը: Այն ժամանակ կարելի յե մնալ այնպիսի կարծիքի, վոր նման համագումարը և նման ժողովը իրոք վնիւ առձանելու ընդունակ են:

Իսկ յեթե մոմենտի որչեկտիվ պայմաններում կա քաղաքացիական պատերազմի անխուսափելիութունը կամ թեկուղ միայն հավանականութունը, յեթե դուք նրա մասին «անտեղի» չեք խոսել, այլ պարզ տեսնելով, զգալով, շոշափելով քաղաքացիական պատերազմի իրադրության առկայութունը, այդ դեպքում ել ի՞նչպես կարելի յե անկյունաքար դարձնել Խորհուրդների համագումարը և Սահմանադիր ժողովը?? Չե՛ վոր այդ ծաղր և քաղցած և խոշտանգված մասսաների հասցեյին! Ի՞նչ եք կարծում, քաղցածը կհամաձայնի՞ յերկու ամիս «սպասել»: Կամ քայքայումը, վորի ուժեղանալու մասին դուք ինքներդ եք ամեն ոք գրում, կհամաձայնի՞ «սպասել» մինչև Խորհուրդների համագումարը կամ

Սահմանադիր ժողովը: Կամ գերմանական հարձակումը, յերբ մեր կողմից բացակայում են լուրջ քայլեր՝ հաշտության ուղղությամբ (այսինքն բացակայում է բոլոր պատերազմողներին ձևական արդարացի հաշտություն առաջարկելը), կհամաձայնի՞ «սպասել» Խորհուրդների համագումարին կամ Սահմանադիր ժողովին: Թե՛ դուք ունեք այնպիսի տվյալներ, վորոնք իրավունք են տալիս ձեզ յեղրակացնելու, վոր ուսումնական հեղափոխության պատմությունը, վորը մարտի 13 (փետրվարի 28)-ից մինչև հոկտեմբերի 13 (սեպտեմբերի 30)-ն ընթացել է անորինակ բուռն թափով և չլսված արագությամբ, հոկտեմբերի 14 (1)-ից մինչև դեկտեմբերի 12 (նոյեմբերի 29)-ը կընթանա գերազանց հանգիստ, խաղաղ, լեզալ հավասարակշռված թափով, առանց պոռթկումների, թոխչքների, պարտությունների՝ պատերազմի դաշտում, առանց տնտեսական ճգնաժամների: Թե՛ բանակը՝ ֆրոնտում, վորի մասին վոչ բուլճերիկ սպա Դուբասովը ֆրոնտի անունից պաշտոնապես հայտարարեց, վոր «նա չի կռվի», այդ բանակը հանգստությամբ կտանի՞ քաղցն ու ցրտից սռոնը մինչև «նշտանակված» ամսաթիվը: Թե՛ գյուղացիական ապստամբությունը, շնորհիվ այն բանի, վոր դուք այն կանվառեք «անարիխա» և «պոգրոմ», շնորհիվ այն բանի, վոր Կերենսկին գյուղացիների դեմ «զինվորական» ուժեր կուղարկի, — կզադարի քաղաքացիական պատերազմի տարր լինելուց: Թե՛ հնարավոր է, կարելի բան կառավարության հանգիստ, ճիշտ, վոչ կեղծ աշխատանքը Սահմանադիր ժողովի գումարման համար գյուղացիական յերկրում, յերբ այդ կառավարությունը ճնշում է գյուղացիական ապստամբությունը:

Մի ծիծաղեք «Սմոլնինի Ինստուտի շփոթված լինելու» վրա, պարոններ! Դուք պակաս չեք շփոթված: Քաղաքացիական պատերազմի ահարկու հարցերին դուք պատասխանում եք շփոթ ֆոզդներով՝ և վողորմելի սահմանադրական պատրանքներով: Ահա թե ինչու յես ասում եմ, վոր յեթե բուլճերիկները յենթարկվելին այդպիսի տրամադրությունների, նրանք կկործանեյին և՛ իրենց կուսակցությունը, և՛ իրենց հեղափոխությունը:

Հոկտեմբերի 1 (14) 1917 թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ
Կպահեն արդյոք բոլորիկներն իրենց ձեռքին .	
պետական իշխանությունը	3
Վերջարան	55

Տեխ. խմբ. Ս. Խաչատրյան
Գոհեր. արագրի՝ Վ. Փերգրաթյան
Մրբագրի Ա. Տ.-Մկրտչյան
Շտրիալ. քվեց 4 մայիսի 1934 թ.
Տպել բաշխարկեց 20 մայիսի 1934 թ.

Հրատ. № 210, Ինդեքս $\frac{\text{ПЛИ}}{\text{НП}}$

Գլուխիս 7845 (թ), Տիրած 5.000

Պատկեր № 140

Փղրի չափը 62 x. 84

4 ան. բերք. (1 ան. բերքում 33560 ան. ճեմե)

Գույքատր. արտատ. Յեղեգան, Ալլախկերդյան, 27

Тех. редактор С. Хачатрян

Контр. корректура В. Терзибашян

Корректор А. Т.-Мкртчян

Сдано в набор 4 мая 1934 г.

Подписано к печати 20 мая 1934 г.

Армпартиздат № 210, Инд. $\frac{\text{ПЛИ}}{\text{НП}}$

Типография Партиздата ЦК КП(б)А
Эривань, ул. Аллавердян, № 27

Գինը 30 Կ.

Цена 30 к.

В. И. ЛЕНИН
УДЕРЖАТ ЛИ БОЛЬШЕВИКИ
ГОСУДАРСТВЕННУЮ ВЛАСТЬ?

Партиздат 1934 Эривань

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0174715

